

บทที่ 3

พิธีกรรมที่ได้รับอิทธิพลทางศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช

บทนำ

การที่จะเรียนรู้และเข้าใจศาสนาต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้งนั้น นอกเหนือไปจากการเรียนรู้ประวัติความเป็นมา เข้าใจหลักคำสอน หลักปฏิบัติ และความเชื่อของศาสนานั้น ๆ แล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ พิธีกรรมอันเป็นการแสดงพฤติกรรมที่บ่งถึงความเชื่อของบุคคลและสังคม การเรียนรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมจะทำให้เข้าใจถึงจุดประสงค์ของศาสนาที่แท้จริง จุดประสงค์ของผู้ประกอบพิธี และผลของพิธีที่มีต่อบุคคลและสังคมเป็นส่วนรวม ฉะนั้นพิธีกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ

เมื่อมีความเชื่อซึ่งเป็นภาคทฤษฎีก็มีพิธีกรรมซึ่งเป็นภาคปฏิบัติ พิธีกรรมอาจเป็นสิ่งเดียวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งสมาชิกของสังคมยึดถือสืบเนื่องกันมาเป็นวัฒนธรรม ดังนั้นพิธีกรรมจึงหมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรม ที่บ่งถึงความเชื่อของบุคคลและสังคม ที่ทุกคนยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษมิได้ขาดสาย จนกลายเป็นส่วนสำคัญหนึ่งของชีวิตที่จะขาดเสียมิได้ เป็นค่านิยมที่ฝังอยู่ในจิตใจ อานันท์ กาญจนพันธ์ (2534 : 56) กล่าวว่า พิธีกรรม (Rituals) หมายถึง การปฏิบัติสืบทอดกันมาในเรื่องความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมของบุคคลหรือกลุ่มคนในชุมชน โดยอาศัยช่วงเวลาที่ยาวนานจากบุคคลรุ่นหนึ่งสืบทอดไปยังอีกรุ่นหนึ่ง และ ศิราพร จิตะฐาน (2541 : 4) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นระบบสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติที่มีอำนาจในการให้คุณให้โทษกับมนุษย์ โดยมนุษย์ใช้พิธีกรรมเป็นสื่อในการต่อรองกับอำนาจเหนือธรรมชาตินั้น

พิธีกรรมเป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อของมนุษย์ ซึ่งมีได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไร้เหตุผล หากแต่มนุษย์สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน และมีบทบาทต่อแบบแผนวิถีชีวิตของผู้คนในด้านต่าง ๆ ทั้งยังเป็นการสะท้อนคุณค่าดั้งเดิมของชุมชน โดยมีการแสดงออกในรูปของสัญลักษณ์ที่มีความสอดคล้องกับตำนาน นิยาย และความเชื่อต่าง ๆ ทั้งนี้สัญลักษณ์ต่าง ๆ นั้นถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเชื่อที่จะส่งผลต่อการปลูกฝัง ขัดเกลาความเชื่อของบุคคลและกลุ่ม ซึ่งสัญลักษณ์ในที่นี้ หมายถึง เวลา สถานที่ วัตถุต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ซึ่งมนุษย์ได้นำเอาสัญลักษณ์มาใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญของพิธีกรรม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกถึงความศรัทธาในความเชื่อนั้น ๆ และในสัญลักษณ์ต่าง ๆ นั้น มีความหมายซ่อนเร้นอยู่เป็นปริศนาให้เกิดการคิดคำนึง

อาจกล่าวได้ว่าในทุก ๆ พิธีกรรมของชุมชน มีการนำเอาสัญลักษณ์มาใช้เป็นกลไกสำคัญของความเชื่อ เพื่อให้เกิดความรู้สึกศรัทธาเชื่อมั่น และนำไปสู่การยอมรับปฏิบัติในที่สุด

พิธีกรรมเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิต เพราะในพิธีกรรมต่าง ๆ มนุษย์สามารถเก็บความทรงจำ ความใฝ่ฝัน อุดมคติ ฯลฯ ร่วมกันของชุมชนให้สืบทอดต่อไปได้ อีกทั้งยังใช้พิธีกรรมเพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในชีวิตอีกด้วย ในปัจจุบันมักจะมองพิธีกรรมว่าตอบสนองต่อปัญหาอะไรในชีวิตโดยตรงไปตรงมา จึงมักจะละเลยการทำงานอย่างซับซ้อนของพิธีกรรม ซึ่งดูเผิน ๆ แล้วอาจเห็นเป็นความมกมาย แต่เมื่อวิเคราะห์ไปให้ลึกแล้ว ก็จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมหนึ่ง ๆ นั้น ดำรงอยู่ได้เพราะมีประโยชน์ในสถานะทางสังคม เศรษฐกิจอย่างหนึ่งเสมอ

พิธีกรรมบางอย่างอาจมีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อต่าง ๆ และไสยศาสตร์ หรือมีส่วนประกอบของศาสนาผสมกันทั้งในระดับความเชื่อและการปฏิบัติ เรียกว่า การประสานความเชื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเกือบจะเป็นเนื้อเดียวกัน (syncretism) คนโดยทั่วไปไม่สามารถแยกได้ว่าส่วนใดเป็นของความเชื่อใด และในทางปฏิบัติหรือสภาพความเป็นจริงแล้วก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแยกแยะให้ชัดเจน...(อมรา พงศาพิชญ์, 2534 : 41)

พิธีกรรมทางศาสนามีขึ้นอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ หรือมีผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติอยู่จริง ซึ่งอาจจะเป็นผี เทวดา เทพเจ้า ฯลฯ ทุกสังคมวัฒนธรรมมีวิธีการกับอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ กันไป ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาจึงเป็นกลไกทางสังคมวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อช่วยให้มนุษย์มีสถานะจิตใจที่ดีขึ้น

พิธีกรรมทางศาสนาจะมีบทบาทสื่อความเข้าใจในความหมาย ความเชื่อที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่อาจจะแสดงออกโดยภาษาธรรมดาได้ ซึ่งอารมณ์ความรู้สึกในพิธีกรรมนั้นจะฝังแน่นและมีความโยงใยสัมพันธ์ที่เป็นลักษณะร่วมกันของกลุ่ม เพื่อเป็นการธำรงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่ม หากปราศจากพิธีกรรม สังคมก็จะไม่มีลักษณะสังคมที่สมบูรณ์ (V.W.Turner อ้างใน สมบูรณ์ สุขสำราญ, 2533 : 573) และพิธีกรรมนั้นสามารถปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่คนเราต้องเผชิญอยู่ได้ (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2531 : 6)

และพิธีกรรมยังเป็นสัญลักษณ์ที่ตอกย้ำคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แสดงออกโดยการกระทำ และถ้อยคำในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชน พิธีกรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ ความคิดเห็นความรู้สึกของสมาชิกในชุมชนนั้นด้วย การประกอบพิธีกรรมช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคม ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ (สมบูรณ์ สุขสำราญ, 2533 : 555) ทั้งยังเป็นเครื่องหมายของการเปลี่ยนแปลงนานาประการ ในความสัมพันธ์ทั้งหลายทั้งปวงกับการดำเนินชีวิตในช่วงต่าง ๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้อง (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2531 : 190 – 194)

ในพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ผู้ประกอบพิธีกรรมจะสวดแทรกแนวคิด คติความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนความจริงเกี่ยวกับโลกและชีวิตไว้เสมอ เพื่อเป็นคติเตือนใจและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้ประกอบพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีในยุคต่อมา เพราะฉะนั้นในการประกอบพิธีกรรมเหล่านั้นจึงเป็นการถ่ายทอดโลกทัศน์ของผู้ประกอบพิธีกรรมที่มีต่อสังคมในสมัยนั้นออกมา ในขณะที่เดียวกันโลกทัศน์ของผู้ประกอบพิธีกรรมก็คือ โลกทัศน์ของสังคมด้วย เพราะสังคมมีโลกทัศน์ต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไร ผู้ร่วมในพิธีกรรมจะได้รับโลกทัศน์อย่างนั้นและถ่ายทอดออกมาในรูปของพิธีกรรม ๆ จึงเป็นตัวกำหนดแนวทางสร้างสรรค์วัฒนธรรมและอารยธรรมอันเป็นวิถีชีวิตสืบต่อกันเรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน

ศาสนาพราหมณ์ได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งพิธีกรรมเป็นลักษณะเด่นเฉพาะศาสนาพราหมณ์ เพราะให้ความสำคัญกับพิธีกรรมหนักแน่นกว่าศาสนาอื่น ๆ และละเอียดลออในเรื่องพิธีกรรมในทุกสถานที่และทุกแง่มุมของชีวิต โดยสำนึกว่าพิธีกรรมที่ปฏิบัติอย่างถูกต้องนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกฎเกณฑ์ของเอกภพ จึงมีผลขึ้นมาโดยอัตโนมัติ แม้แต่เทพเจ้าก็ไม่อาจจะขัดแย้งได้ เมื่อมีการสำนึกถึงประสิทธิภาพของพิธีกรรมอย่างนี้ จึงตั้งใจประกอบพิธีกรรมอย่างละเอียดลออละเมียดละไม มิใช่เพียงแค่แค่เพื่อสรรเสริญเยินยอเทพเจ้า แต่ที่สำคัญคือ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดหมายหมายของพิธีกรรมดังกล่าว ดังนั้นผู้ทำพิธีจะต้องเตรียมตัวเตรียมใจและเตรียมเครื่องใช้ให้ตรงตามกำหนดแปลงโศลกตามกำหนดโดยออกเสียงให้ชัดถ้อยชัดคำ หรือแปลงตามทำนองที่กำหนด ผู้ร่วมพิธีจะต้องร่วมมือปฏิบัติตามกำหนด ฯลฯ เพราะกลัวว่าหากผิดพลาดแม้แต่นิดเดียวผลจะไม่เกิดหรือเกิดผิดเป้าหมายไปอย่างตรงกันข้ามกันได้ (กิริติ บุญเจือ, 2538 : 116)

ศาสนาพราหมณ์เชื่อว่าพิธีกรรมเป็นส่วนสำคัญของศาสนาไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะอิทธิพลความเชื่อพื้นฐานของศาสนาพราหมณ์ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าว่าเป็นอำนาจเหนือธรรมชาติที่สามารถดลบันดาลให้เกิดคุณเกิดโทษกับมนุษย์ได้ เชื่อว่าการประกอบพิธีกรรมเป็นการเอาใจเทพเจ้า และป้องกันมิให้เกิดความวิบัติแก่ชีวิตและทรัพย์สิน การประกอบพิธีกรรมเหล่านี้อาจเรียกว่า “พลี” หมายถึง การบวงสรวง เครื่องบวงสรวง การบูชา เช่น ญาติพลี คือ การสงเคราะห์ญาติ เปตพลี คือ การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายและเทวดาพลี คือ ทำบุญอุทิศให้เทวดา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 576) โดยมี “บัตรพลี” หมายถึง กระทรวงเครื่องบวงสรวงไว้ใส่เครื่องบูชา ส่วนการบูชาเทพเจ้าโดยใช้ไฟ “บูชาด้วย” คือ การนำเนื้อสัตว์ หรือสิ่งอื่น ๆ ที่คิดว่าเทพเจ้าโปรดเสวยใส่ไปในกองไฟ เพราะเชื่อว่าการที่สิ่งเหล่านั้นถูกไฟไหม้หมดไปในกองไฟแสดงว่าเทพเจ้าได้รับการบวงสรวงได้เสวยแล้ว ซึ่งควันไฟที่ลอยขึ้นไปในอากาศเป็นเสมือนสื่อหรือทูตนำความมุ่งประสงค์ของผู้ส่งเวทย์ไปทูลเทพเจ้าบนสวรรค์ และมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ตามหลักคำสอนในคัมภีร์พระเวท (คณัย ไชยโยธา, 2539 : 16)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์สันนิษฐานได้ว่าพิธีกรรมส่วนใหญ่ในนครศรีธรรมราชได้รับรูปแบบพิธีกรรม อิทธิพลความเชื่อต่าง ๆ มาจากศาสนาพราหมณ์ในอินเดีย ทั้งนี้เพราะว่าชาวนครติดต่อกับอินเดียมานานก่อนดินแดนส่วนอื่น ๆ ของประเทศไทย วัฒนธรรมและอารยธรรมของอินเดียส่วนใหญ่จึงถ่ายทอดมายังนครเป็นแหล่งแรกแล้วค่อย ๆ ถ่ายทอดไปยังเมืองอื่น ๆ และภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย (วิเชียร ณ นคร, 2521 : 200) และพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ต่าง ๆ ในเมืองนครล้วนแล้วแต่มีบทบาทต่อวัฒนธรรมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความคิด ความเชื่อของชาวเมืองนครตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในการศึกษาเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราชผู้วิจัยได้รวบรวมจัดระบบข้อมูล และกำหนดขอบเขตการศึกษาพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเรียนรู้ทำความเข้าใจไว้ โดยแบ่งพิธีกรรมที่จะศึกษาออกเป็นสามประเภท ได้แก่ พิธีกรรมแรกคือ พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมที่สองคือ พิธีกรรมเกี่ยวกับสังคม และพิธีกรรมที่สามคือ พิธีมงคลอื่น ๆ ดังนี้

1. พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต

พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตในสังคมไทยมีทั้งพิธีพุทธและพิธีพราหมณ์ พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตมักจะเกี่ยวข้องกับเรื่อง “ขวัญ” เนื่องจากความคิดเรื่อง “ร่างกาย” และ “วิญญาณ” ยังเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่ยังเชื่ออยู่ “ขวัญ” หรือ “วิญญาณ” จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ เมื่อเปลี่ยนสถานภาพก็ต้องทำพิธีเพื่อให้แน่ใจว่า “ขวัญ” หรือ “วิญญาณ” จะยังคงอยู่กับร่างเดิม

พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตเป็นพิธีที่มุ่งความเจริญรุ่งเรืองต่อชีวิตโดยตรง เช่น ต้องการให้มีหลานมัยสมบุญปราศจากโรคภัยต่าง ๆ ต้องการให้อายุยืน ต้องการให้คนอื่นเมตตาเอ็นดู ต้องการให้ตนเองและคนที่รักมีความสุขกายสุขใจปราศจากเรื่องร้าย ๆ เป็นต้น เพราะวิกฤตการณ์ในชีวิตของมนุษย์ย่อมเกิดขึ้นทุกขณะตั้งแต่เกิดจนตาย ในช่วงวิกฤตแต่ละช่วงมนุษย์จะเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย จึงต้องหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ไข สิ่งที่มนุษย์ใช้แก้ไขอย่างหนึ่งก็คือ พิธีกรรมทางศาสนาเพราะสามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ชีวิต สร้างความหวัง กำลังใจ ลดความตึงเครียด ลักษณะพิธีพอจะจำแนกได้ คือ การอ้อนวอนอำนาจที่อยู่เหนือมนุษย์ การภาวนาให้เกิดฤทธิ์เดชขึ้นในพิธี และการใช้วัตถุ หรือสัตว์ต่างชนิดเป็นสื่อในการนำโชคร้ายต่าง ๆ ไปจากบุคคล เป็นต้น

เจนเนฟ (Gennep) ได้วิเคราะห์ถึงวิกฤตในช่วงชีวิตของมนุษย์ว่ามีสามช่วง ช่วงแรกคือช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลง ช่วงที่สองคือช่วงที่มีการร่วมมือหรือแสดงถึงการเข้าสังคมใหม่ และช่วงที่สาม

คือช่วงที่แยกจากกัน เมื่อถึงวิกฤตของชีวิตแต่ละช่วงมนุษย์ก็จะประกอบพิธีกรรม อย่างไรก็ตามช่วงวิกฤตทั้งสามไม่สามารถแยกออกจากกันได้ขาด (Gennep Arnold Van, 1960 : 11)

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง เช่น พิธีฝังรก พิธีขึ้นเปล แสดงให้เห็นวิกฤตเกี่ยวกับสุขภาพของแม่และเด็กว่าจะปลอดภัยหรือไม่ พิธีเชิญแม่ชื้อ และทำขวัญเด็กแสดงการเปลี่ยนแปลงจากวัยทารกสู่วัยเด็ก พิธีสะเดาะเคราะห์แสดงการเปลี่ยนแปลงของชีวิตเมื่อเจ็บป่วย

พิธีกรรมที่ก่อให้เกิดการร่วมมือกัน หรือแสดงถึงการเข้าสู่สังคมใหม่ เช่น พิธีแต่งงานแสดงถึงการที่ชายหญิงต้องร่วมมือกันในลักษณะงานบางอย่าง และแสดงถึงการเข้าสู่สังคมของผู้ครองเรือน เมื่อเข้าสู่สังคมใหม่มนุษย์ก็ต้องการความเจริญ ความก้าวหน้า ความสำเร็จ ความปลอดภัย ความอบอุ่นใจจากการเข้าสู่สังคมใหม่ เป็นต้น

พิธีกรรมที่แสดงถึงการแยกจากกัน ที่เด่นชัด คือ พิธีที่เกี่ยวกับการตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การฝังศพ การทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย เป็นพิธีที่แสดงถึงการแยกจากกันระหว่างผู้อยู่กับผู้ตาย ความผูกพันที่เคยมีต่อกันย่อมก่อให้เกิดความสะเทือนใจ เกิดความหว่นไหวต่อชีวิตของผู้ที่อยู่ และปรารถนาที่จะให้ผู้ตายมีความสุข แรงคลอใจอันนี้ก่อให้เกิดพิธีกรรมทางศาสนาได้

วิเชียร ณ นคร (2521 : 240) กล่าวว่า เมืองนครศรีธรรมราชมีพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตอยู่มากมาย ถ้าจะว่าไปก็เริ่มตั้งแต่เกิดจนตายเลยทีเดียว ทุกช่วงของชีวิตจะผูกพันอยู่กับพิธีกรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เห็นได้อย่างชัดเจนว่าชาวเมืองสัมพันธ์อยู่กับพิธีกรรมตลอดชีวิตก็ว่าได้ ดังนั้นในการศึกษาพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช ในพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตนี้ขอกล่าวถึงพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตจำนวนหกพิธีกรรม ได้แก่ พิธีฝังรก พิธีขึ้นเปล พิธีทำขวัญเด็ก พิธีเชิญแม่ชื้อ พิธีแต่งงาน และพิธีศพ ดังนี้

1.1 พิธีฝังรก

พิธีกรรมการฝังรกในนครศรีธรรมราช (อ้างจากคำสัมภาษณ์พล ต.ต. ขุนพันธ์รักษ์ราชเดช อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรเขตแปด ในสุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 78) ในการประกอบพิธีเบื้องต้นมีความเชื่อว่านับจากวันคลอด 1 - 3 วันห้ามฝัง เพราะพรายกุมภัณฑ์จะได้กลิ่นหอมของรกก็จะมากินและเป็นอันตรายแก่เด็ก ให้ฝังนับตั้งแต่วันคลอดไป 7 - 30 วัน หรือเกินนั้นก็ได้ ต้องดูฤกษ์ยามให้เป็นสิริมงคลแก่เด็ก กำหนดทิศทางให้ดีตามตำราพราหมณ์ชาดิก่อน เมื่อจะฝังให้เอาแป้งหอม น้ำมันหอม ข้าวตอกดอกไม้วัก ขมิ้นผงจันทน์ รูปเทียน บูชาบวงสรวงเทพยดาฟ้าดิน พุทธยกเทวดา และภูมิเทวดาอื่น ๆ ให้เสร็จสิ้นเสียก่อน แล้วจึงเริ่มพิธีฝังรก

เมื่อกำหนดเวลา ฤกษ์ยาม ทิศทางและสถานที่เหมาะสมแล้ว ก็นำรกใส่ลงในหม้อ ใส่ของต่าง ๆ ตามที่ตนปรารถนา เช่น เชื่อว่าเด็กจะกล้าแข็งให้ใส่หรีดย เป็นต้น พร้อมทั้งตั้งจิตอธิษฐาน พริกปากหม้อให้สนิท แล้วขกหม้อใส่ในหลุม หลังจากนั้นก็ให้เสกน้ำรดที่หม้อ เมื่อกลบหลุมแล้วก็ให้เอากิ่งไม้ หรือต้นไม้ตามมิ่งขวัญของทารกที่เกิดปักไว้ที่ปากหลุม แล้วเสกน้ำรดด้วยคาถาต่อไปนี้

“สนุดิ ปกฺขา อปตฺตนา สนุดิ ปาทา อวญฺจนา มาดาบิดา จ นิภูขนฺตา
ชาตเวท ปฏิกกม สห สฺวเจ กเต มยฺหํ มหาปชฺชลิโต ลีชี วฺชฺเชติ โสฬส
กริสานิ อุทกํ ปตฺตวา ยถา ลีชี สฺวเจเน เม สโม นตฺถิ เอสา เม สฺวจุปารมิตี”
“ทำทั้งหลายของข้าพเจ้าที่มีอยู่ แต่บินไม่ได้ และเดินไม่ได้
มารดาบิดาก็ออกไปหาเหยื่อ ดูก่อนไฟป่า ขอท่านจงหลีกไป
ครั้งเมื่อเราทำสัจจะแล้ว เปลวไฟอันโชติช่วงก็ได้หลีกไปไกล เหมือน
เปลวไฟที่ตักน้ำ สิ่งที่เสมอด้วยสัจจะของเราย่อมไม่มี นี่เป็นสัจจบารมี”
(พระศาสนาโสภณ, 2517 : 121)

ต้นไม้มงคลนามตามกำเนิดของกุมารมีดังนี้

เกิดปีชวด	มิ่งขวัญอยู่	ต้นมะพร้าว ต้นกล้วย
เกิดปีฉลู	มิ่งขวัญอยู่	ต้นตาล
เกิดปีมะโรง	มิ่งขวัญอยู่	ต้นขนุนลำมะลอ ต้นรัง
เกิดปีเถาะ	มิ่งขวัญอยู่	ต้นมะพร้าว ต้นจั่ว
เกิดปีมะเมีย	มิ่งขวัญอยู่	ต้นจั่ว ต้นไผ่
เกิดปีมะแม	มิ่งขวัญอยู่	ต้นปาริชาติ ต้นไผ่ป่า
เกิดปีวอก	มิ่งขวัญอยู่	ต้นขนุน
เกิดปีระกา	มิ่งขวัญอยู่	ต้นยาง
เกิดปีจอ	มิ่งขวัญอยู่	ต้นลำโรง ต้นบัวหลวง
เกิดปีกุน	มิ่งขวัญอยู่	ต้นบัวบก*

(อ้างอิงคำสัมภาษณ์พล ต.ต. ขุนพันธ์รักษาราชเดช อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรเขตแปด ในสุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 78) *ซึ่งกล่าวถึงต้นไม้มงคลนามตามกำเนิดของกุมารไว้เพียงแค่ 10 ปี จากปีจักราศีทั้งหมด 12 ปี ซึ่งขาดไปในปีชวด และปีมะเส็ง ผู้วิจัย

กำหนดเดือนและทิศทางที่จะฝังรกรงดังนี้

- เดือน 1-2-3 ให้ฝังรกรกทิศอาคนย์และประจิม จะอยู่เป็นสุข ห้ามทิศพายัพและอีสาน
- เดือน 4-5-6 ให้ฝังทิศหรีดี ทารกจะมีอำนาจ ห้ามทิศทักษิณ จะเป็นอันตราย
- เดือน 7-8-9 ให้ฝังทิศบูรพาและพายัพ กุมารจะมีความเจริญ ห้ามทิศอาคนย์
- เดือน 10-11-12 ให้ฝังทิศอีสานและทักษิณ กุมารจะได้เป็นใหญ่ ห้ามทิศพายัพ

นอกจากเรื่องทิศต่าง ๆ แล้วอีกวิธีหนึ่ง การที่จะฝังที่ใดนั้นก็แล้วแต่กำเนิดแม่ชื่อประจำวัน ถ้าเด็กเกิดวันวันใด กำหนดแม่ชื่ออยู่ที่ไหน ต้องฝังรกรกที่นั่น เช่น

- วันอาทิตย์ กำหนดแม่ชื่ออยู่ที่จอมปลวก
- วันจันทร์ กำหนดแม่ชื่ออยู่ที่บ่อน้ำ
- วันอังคาร กำหนดแม่ชื่ออยู่ที่ศาลเทพารักษ์
- วันพุธ กำหนดแม่ชื่ออยู่ที่ต้นไทร
- วันพฤหัสบดี กำหนดแม่ชื่ออยู่ที่สระน้ำใหญ่ บ่อน้ำใหญ่
- วันศุกร์ กำหนดแม่ชื่ออยู่ที่ต้นไทรใหญ่
- วันเสาร์ กำหนดแม่ชื่ออยู่ที่ศาลพระภูมิ

เห็นได้ว่าพิธีฝังรกรกได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์เกี่ยวกับเทพเจ้า เช่น ในการกำหนดทิศที่ห้ามฝังรกรกเพราะเชื่อว่าพระยายมประจำอยู่ ณ ตอนนั้นและจะผลัดทิศไปเรื่อย ๆ กล่าวถึงเทวดาประจำภูมิต่าง ๆ และมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์เรื่องคาถาอาคม ฤกษ์ยาม ทิศทาง ฯลฯ ในอดีตพิธีกรรมการฝังรกรกในนครศรีธรรมราชมีความสำคัญ เพราะเชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อเหล่านี้แล้ว เด็กเมื่อเจริญเติบโตจะได้รับความก้าวหน้าในชีวิต

1.2 พิธีขึ้นเปล

ในนครศรีธรรมราชพิธีการขึ้นเปลต้องดูฤกษ์ยามให้ถูกกับดวงชะตาของเด็กเสียก่อน และต้องเตรียมของต่าง ๆ สำหรับพิธี คือ พักเขียวผลหนึ่งเลือกผลที่งามบริสุทธิ์โตพอสมควร (เพราะเชื่อว่า พักทำให้เด็กปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ คือ ให้เย็นเหมือนพัก) นำมาอาบน้ำ ทาแป้งหอม และให้หาแมวสีทองที่เชื่องหนึ่งตัว นำมาแต่งตัว ผูกสร้อย แหวนเงิน แหวนทอง นอกจากนี้ก็มีแป้งงิม มีดหรือกริชหนึ่งเล่ม ข้าวขวัญจากข้าวปากหม้อ (ข้าวที่สุกใหม่) สามปิ่น น้ำผึ้ง น้ำตาล หนามที่แหลมสามอัน หมอบางคนใช้เข็มกันทองควงไปกับหนามด้วย ด้ายมงคลสำหรับผู้มีอายุผูกขวัญอวยพรพร้อมหนึ่งคัน ถาดหนึ่งใบโดยใส่น้ำและเงินทองไว้ ยันต์เปลเด็ก ใบว่านตาลิปัตร์ฤทัยที่งามบริสุทธิ์ โดย

ลงอักขระปลูกเสก (อ้างจากคำสัมภาษณ์พล ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธร เขตแปด ในสุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 81)

เมื่อได้ฤกษ์ทำพิธีชุมนุมเทวดา แล้วยกฟักขึ้นแปล โดยเสกคาถาดังนี้
 “ให้มีเหมือนฟัก ให้หนักเหมือนแดง ให้แรงเหมือนพระนารายณ์
 ให้รู้แบบกายเหมือนพระมหोสด ให้น้ำใจอดเหมือนพระเคมี
 ให้มันให้มีเหมือนท้าวกรุงสมุขชัย”

เสร็จแล้วให้วางแมว มืด ผลมะพร้าวในแปล เชื่อว่ามะพร้าวเป็นเครื่องหมายแห่งความอุดมสมบูรณ์ ในศาสนาพราหมณ์เชื่อว่ามะพร้าวเป็นต้นไม้ของพระศรี เทวีผู้ประจำศิริและ โชคลาภ สำหรับแมวนั้นวางบนแปลเป็นพิธีแล้วก็ให้ยกออกเสีย เชื่อว่าแมวเป็นพาหนะของพระยักษิณายาของพระขันธกุมาร เป็นเทวีแห่งความตายของทารก เชื่อว่าการบูชาด้วยแมวเป็นเคล็ดลับให้เด็กเลี้ยงง่าย ส่วนยันต์แปลจะแขวนไว้ให้เรียบร้อยก่อนทำพิธีก็ได้ ต่อจากนั้นก็ให้เปิดปากเด็กด้วยข้าวขวัญ โดยใช้หนามจิ้มข้าวขวัญให้ติดเมลิ็ดข้าวที่ละอัน ถ้าใช้เข็มด้ายก็ใช้เข็มหนึ่งเล่มคู่กับหนาม แล้วเอาตะลง ในน้ำตาล แล้วนำไปเช็ดที่ปากเด็ก โดยใช้หนามเล่มใหม่ และเข็มเล่มใหม่ควบคู่กันไป ทั้งนี้เพราะต้องการให้เด็กเป็นคนพูดจาไพเราะอ่อนหวาน ถัดไปให้เจิมกระหม่อมเด็ก โดยใช้แป้งเจิมที่เตรียมไว้ ขณะที่เจิมให้ว่าคาถาดังนี้ (อ้างจากคำสัมภาษณ์พล ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรเขตแปด ในสุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 82)

“โอม อิติปิ โส ภควา พระอิศวรอยู่ซ้าย พระนารายณ์อยู่ขวา พระพุทธรูปอยู่หน้า
 พระภควาอยู่หลัง ศัตรูปะปึง วินาสสันติ ๆ ๆ”

ลำดับต่อไปก็วางเด็กลงในแปล (ขึ้นแปล) เมื่อวางเด็กลงในแปลให้เสกคาถาดังนี้
 “ศิริ ธิติมัดติเตโช ชัยสิทธิมหิทธิมหา คุณณบารมีมาคุ้มครอง
 ทั้งราชภักย์อย่าให้ต้อง ทั้งโจรภัยทั้งหมู่มุข และไฟน้ำจพินาศ
 ทั้งโรคและพยาธิอย่าแผ้วพาล ขอให้เจ้ามีชนมาอายุยืนนานได้ร้อยปี
 ให้มันให้มีดังโชฎฎกมหาเศรษฐี มีอิสโร ขอให้เจ้ามีชัยชนะมารทั้งห้า ทั้งโรค
 โรคอาอย่าเบียดเบียน อายุ วรรณโณ สุขัง พลัง ศัตรูปะปึง วินาสสันติ ๆ ๆ”
 (อ้างจากคำสัมภาษณ์พล ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช อายุ 81 ปี อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรเขตแปด ในสุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 83)

เสร็จแล้วให้พาเด็กลงจากเรือน ไปเหยียบน้ำในถาดที่ใส่เงินทองไว้และเหยียบดิน ทั้งนี้การเหยียบน้ำเป็นการบูชาแม่คงคา ซึ่งชาวบ้านยกย่องให้เป็นหมอประจำตัวเด็ก และเป็นเคล็ดว่าต่อไปให้เด็กอยู่ร่มเย็นเหมือนน้ำ เหยียบเงินทองเพื่อเป็นเคล็ดว่าเด็กจะมีความร่ำรวยภายหลัง เหยียบดินเป็นการบูชาแม่ธรณี เป็นความหมายว่าเด็กได้เหยียบพื้นดินและได้เห็นเดือนเห็นตะวันแล้ว ขณะลงไปก็ให้มีผู้อุ้มเด็กกางร่ม ร่มใช้เป็นสัญลักษณ์เครื่องกันอบายมุขความชั่วร้าย และความมัวหมองทั้งหลายมิให้มาแผ้วผานในชีวิตเด็ก หมอพราหมณ์ผู้ทำพิธีเหน็บมิดหมอไปด้วยเพราะเมื่อจะลงจากเรือจะปิดกระหม่อมเด็กด้วยมือ เป็นเคล็ดว่าช่วยป้องกันมิให้ภัยพิบัติอันตรายโรคภัยไข้เจ็บ และความหายนะทั้งปวงบังเกิดแก่เด็กสืบไป แล้วให้วางเท้าทั้งสองของเด็กลงในถาดน้ำที่วางไว้ข้างหน้าบันได พร้อมกับกล่าวอวยพรว่า

“ขอให้เจ้าเดินไปในน้ำ ในดิน อันเต็มไปด้วยกองเงินและกองทอง

ให้ปลอดภัย มีความสุข มีความเจริญ ทุกทิศทาง จงทุกประการ”

(อ้างจากคำสัมภาษณ์พล ต.ต. ขุนพันธ์รักษ์ราชเดช อายุ 81 ปี

อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรเขตแปด ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 83)

ถ้ามีพราหมณ์ทำขวัญด้วยก็ให้ทำขวัญเสียให้เรียบร้อย แล้วพาเด็กไปเดินเล่นเสียหน่อยก่อน จะอุ้มขึ้นเรือนเป็นอันเสร็จพิธี ในพิธีขึ้นเปลนี้เห็นได้ว่ามีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า และความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ทางศาสนาพราหมณ์ผสมอยู่ด้วย เช่น เรื่องฤกษ์ยาม การใช้สัญลักษณ์ เป็นต้น

1.3 พิธีเชิญแม่ซื้อ

จุดประสงค์ของพิธีนี้เกิดจากความเชื่อของประชาชนทั่วไปที่ว่าเมื่อเด็กเกิดมาใหม่นั้น มีผีเลี้ยงคอยดูแล พี่เลี้ยงในที่นี้ หมายถึง เทพเจ้าประเภทหนึ่งเรียกว่า “แม่ซื้อ” เป็นเทพธิดาที่พระอิศวรได้ส่งมาเพื่อรักษาเด็กให้ปราศจากโรคภัยปราศจากไข้เจ็บต่าง ๆ ปกป้องภัยจากภายนอกที่จะมารังควานเด็ก ขณะเดียวกันก็ให้อยู่เป็นเพื่อนเด็กไม่ให้เด็กเหงา ถ้าหากว่าแม่ซื้อทั้งสี่คนที่พระอิศวรได้ส่งมานี้ทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ เช่น หนีไปเที่ยวกันหมดจะทำให้เด็กคนนั้นแสดงอาการเหงาโดยการร้องไห้ กัดเล็บ อมมือ กินดิน นอนกลิ้งเกลือก ถ้าหากว่าแม่ซื้อหยอกล้อเด็กมากเกินไปก็ทำให้เด็กตกใจกลัวหวาดผวา มือเท้ากระตุก บางครั้งแม่ซื้อแปลงตนเป็นสัตว์ต่างชนิด เช่น เสือ ช้าง เป็นต้น ก็อาจเป็นสาเหตุให้เด็กกลัวได้เช่นกัน

เครื่องประกอบในการทำพิธีอาหารคาว ได้แก่ ไข่เป็ดหรือไข่ไก่ ข้าวสุก แขนง กุ้ง ปลา เนื้อดิบ เหล้า แป้งดิบ ข้าวสาร อาหารหวาน ได้แก่ ขนมห่มแดง ขนมห่มขาว ถั่ว งา ถั่วเขียว ถั่วขาว

เหนียว เทียนชัยสี่เล่ม สายสัญญาณ และสิ่งสำคัญคือ แผลแม่ชื่อ ทำด้วยไม้ไผ่เป็นสี่เหลี่ยมจตุรัสรองกัน ด้วยใบตองกล้วย

เมื่อทุกอย่างพร้อมแล้วก็ตกแต่งแผลแม่ชื่อ โดยทำเป็นบัตร (กระทง) สี่กระทง ในแต่ละกระทงก็ใส่ข้าว ขนมหมาพลู ดอกไม้ ข้าวตอก ตัดเล็บมือ เล็บตีน ผม ชายผ้าถุง ชายผ้าห่มของเด็ก (ใช้สำหรับบูชาพระยม เพื่อให้พระยมรับไปแทนที่จะเอาชีวิตของเด็ก ทำนองเป็นการไถ่แทนตัวเด็ก) ใส่ไว้กลางกระทงแม่ชื่อ เอาแป้งคืบมาปั้นเป็นรูปตุ๊กตาสีตัว เสกด้วยอาการสามสิบสอง (ชื่อคาถา) วางรูปตุ๊กตาแบบหัวต่อหัว ตีนต่อตีน จุดเทียนชัย และ โยงสายสัญญาณจากแผลแม่ชื่อมายังตัวเด็ก

เริ่มพิธีโดยร่ายบทชุมนุมเทวดา สวดบทรำลึกถึงครูบาอาจารย์ บิคร มารดา แล้วเริ่มทำนํ้ามนตร์ โดยสวดบทพัวตึงสาการ คือ อาการสามสิบสอง เป็นต้น ใช้ใบเงินใบทอง และกริช (ถ้ามี) แกว่งนํ้ามนตร์ เสร็จแล้วนำกริชมาเบิกรูปตุ๊กตา ทำให้มี ตา หู จมูก แขนขา คือ การทำเป็นประหนึ่งว่าให้รูปตุ๊กตานี้มีลักษณะเป็นเด็ก ที่มีจิตใจ มีอวัยวะสมบูรณ์จริง ๆ นั่นเอง ในพิธีนี้จะถือว่ารูปตุ๊กตานี้เป็นเครื่องบูชาแทนตัวเด็ก กล่าวคือ ให้รูปตุ๊กตาทั้งสี่ตัววางตามทิศต่าง ๆ เป็นผู้รับเคราะห์กรรมที่เด็กกำลังประสบอยู่ออกไป

ในการทำพิธีบูชารูปตุ๊กตาที่กล่าวถึงในที่นี้ คือ บทว่ากำเนิดแม่ชื่อ บทอ้อนวอนแม่ชื่อ ให้รับกลับมารักษาเด็ก อ้อนวอนเทวดาประจำทิศต่าง ๆ ไม่ให้หน่วงเหนี่ยวแม่ชื่อไว้ บทอ้อนวอนพระเคราะห์ พรรณนาเครื่องสังเวทที่นำมาเช่นแม่ชื่อ ถ้าหากว่าแม่ชื่อซึ่งโกรธประการใดก็ขอให้ยกโทษให้ด้วย ดังนี้

บทว่าด้วยกำเนิดแม่ชื่อ

“พระอิศวรจอมนารถ
พร้อมเทพกัลยา อนุโมทนาทุกคน
รับเทวโองการ
อยู่รักษาครรรค์ ตั้งแต่นั้นมา
แม่ชื่อแปลงสถาน
จึงชื่อพลิกะ สनทรีย์คนธรรพ์
แปลงชื่อตามเดือน
กราบเท้ากุมาร สิบสองพรรษา

ท่านจึงประกาศ พระพรบัลดล
เสี่ยงตามกุศล บุคคลสร้างมา
จุติจากพิมาน ชันดาวดึงษา
ด้วยทศมาสา คลอดมาจากครรรค์
สิ่งคั่นงคราญ ตามเดือนตามวัน
พลิสะหนึ่งนั้น เป็นอันดับมา
ปีวันพันเพื่อน ต่าง ๆ นานา
สิบสามสิบห้า เรียกว่ากุมาร...”

(อ้างจากคำสัมภาษณ์ พราหมณ์อัม นกุลชัย อายุ 80 ปี บ้านนาพรุ ต.นาสาร
อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2522 ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 84)

บทกำเนิดแม่ซื้ออีกบทหนึ่ง

“โอม สิทธิการ พระครูอุชื้อพระอิสวร นารายณ์ผู้เป็นเจ้า อันเกิดเกล้า
 ประชาชนทั่วทุกคนในโลก อันเกิดมาเป็นมนุษย์ ประเสริฐสุดในโลก
 บุญญามีอยู่มากมาย ได้สืบสายให้เป็นประโยชน์ หวังจะสร้างโพธิสมภาร
 พระอิสวรเจ้าท้าวมีพระราชโองการแก่นารี ทั้งสี่ประนมกร อ่อนชุลินมัสการ
 ก็อันตราธานหายกลายเป็นแม่ซื้อ ลงมารักษามนุษย์ อย่าทรมึงลูกอ่อนนอน
 กลิ้งในเปลผ้า บางตีหยิกหยอก หลอกเล่นดินมือ บ้างถูกถ้อยยืมเข็มหัว
 กลิ้งเกลือกตัวหลิมเหลือกเนตร บ้างทำเพทต่าง ๆ จึงทรงธรรม
 พระอิสวรนเรศ เธอรู้แจ้งเหตุนั้น นารีทั้งสี่ ลงมาย้ายแก้ทารก จึงให้บูชา
 ตามกำเนิด ตั้งแต่แรกเกิดมาวันหนึ่ง เดือนหนึ่ง ปีหนึ่ง คุ่มจนครบถึง
 สิบสองปี พันราก็จากแม่ซื้อเลี้ยงกุมาร มารักษาทารกอย่าให้ร้าย
 ลัพพเพชญชนะสัมปันนัง ปรีชญขันตุ สวหาย”
 (ปราณี ขวัญแก้ว, 2519 : 69)

บทอ้อนวอนแม่ซื้อ

“อันเชิญแม่ซื้อ
 ลูกอ่อนคนนี้ ท่านคือมารดา
 แม่ไปหากิน
 ไปสองอยู่สอง รักษากุมาร
 แม่ช่วยคุ้มกัน
 รักษากุมาร แด่น้อยเท่าใหญ่

ทั้งสี่มีชื่อ ช่วยกันรักษา
 อยู่กันรักษา ตัวของกุมาร
 แม่ไม่ไปสิ้น ผลัดเปลี่ยนตามกาล
 เมื่อมีภัยพาล อันตรายใด ๆ
 ทุกคืนทุกวัน นิรันดราไคร
 บ่ได้มีภัย อันตรายสักอัน

.....
 อันเชิญแม่ซื้อทั้งสี่
 นางมีตบะ เจริญชัชวาล

.....
 กัลยานารี ภักดีกุมาร
 ทั้งสี่นงคราญ แม่ได้เอ็นดู”

(อ้างจากคำสัมภาษณ์พราหมณ์อ้อม นกุลชัย อายุ 80 ปี บ้านนาพรุ ต. นาสาร
 อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2522 ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 85)

หลังจากนั้น พราหมณ์ผู้ทำพิธีคนน้ำ และเหล่าลงบนบัตร์ หรือกระทงของแม่ซื้อทั้งสี่
 เอาข้าวสารที่เตรียมไว้ลูบตัวเด็กตั้งแต่ศีรษะถึงเท้า แล้วโปรยลงบนแผงแม่ซื้อ โดยเฉพาะบนรูปตุ๊กตา
 ทั้งสี่ เป็น “การเสวยรูปต่างตัว” ค่อยไปก็สวดบทอ้อนวอนพระเคราะห์

บทอ้อนวอนพระเคราะห์

“โอม นโม โลกนาโถ อรหัง สัมพุทโธ ประเสริฐเลิศไกร
 เสียรูปต่างตัว ต้องอุบาทว์จัญไร พระเคราะห์ใด ๆ ออกไปยาวนาน
 รูปขุนรูปมอน ทุกข์ร้อนรำคาญ พระเคราะห์ร้ายสาธารณ์ พลัดพรากจากตัว
 รูปดินต้อดิน รูปหัวต่อหัว เสียรูปต่างตัว ให้หายไข้เจ็บ รูปหนึ่งตัดผม
 รูปหนึ่งตัดเล็บ ให้หายไข้เจ็บ สว่างอารมณ์ รูปหนึ่งตัดชายผ้าถุง
 รูปหนึ่งตัดชายผ้าห่ม พระเคราะห์ร้าย ทุกข์ระทม ออกไปเถิดหนา
 พระเคราะห์ดี เอาไว้ ได้อยู่รักษา คุ้มครองกายา อยู่สุขสำราญ
 ข้าวเหนียวข้าวเจ้า พร้อมของคาวหวาน ทุกสิ่งตระการ
 โอม สัมฤทธิ์ชั้นดี ปฏิญจน์ตฺ สุวาทาย ฯ”

เสร็จแล้วก็ ดีแถม คือ การประพรมน้ำมันนาคที่ตัวเด็ก ยกกระทงแม่ซื้อไปวางไว้นอกบริเวณพิธี ตามทิศที่เป็นมงคลอายุของเด็กเป็นอันจบพิธีเชิญแม่ซื้อ (อ้างจากคำสัมภาษณ์ พราหมณ์ อ๋ม นกุลชัย อายุ 80 ปี บ้านนาพรุ ต.นาสาร อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2522 ใน สุวิทย์ ทองศรี เกตุ, 2524 : 86)

ในพิธีเชิญแม่ซื้อของนครศรีธรรมราชมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าคือ แม่ซื้อซึ่งเป็นธิดาของพระอิศวร กล่าวถึง พระอิศวร พระนารายณ์ ในฐานะผู้ปกครองคนในโลก กล่าวถึงพระเคราะห์ เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อชีวิตคนเรตั้งแต่เกิด และมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ในเรื่องทิศทางและการใช้สัญลักษณ์แทนในการเสียรูปต่างตัว เป็นต้น

1.4 พิธีทำขวัญเด็ก

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายคำว่า “ขวัญ” หมายถึง สิ่งที่ไม่เป็นตัวตน นิยมกันว่ามิได้อยู่ประจำชีวิตของคนตั้งแต่เกิดมา ถ้าอยู่กับตัวก็เป็นสิริมงคลเป็นสุขสบายจิตใจมั่นคง ถ้าตกใจหรือเสียใจ ขวัญก็จะออกจากร่างไปเสีย ซึ่งเรียกว่าขวัญหาย ขวัญหนี ขวัญบิน เป็นต้น ทำให้ผู้นั้นได้รับผลร้ายหรือเสียใจต่าง ๆ และอนุโลมถึงสัตว์หรือสิ่งของต่าง ๆ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย เรือน ว่ามีขวัญเช่นด้วยคน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 130) พระยาอนุมานราชธนได้ให้ความหมายไว้ว่า” ... ขวัญเป็นคำเดิมในภาษาไทย หมายความว่าสิ่งที่เข้าใจกันในปัจจุบันว่า วิญญาณ หรือ SOUL ในภาษาอังกฤษ มักใช้คู่กับคำว่ามิ่ง ว่า มิ่งขวัญ (พระยาอนุมานราชธน, 2516 : 162)

จุดประสงค์ของพิธีนี้เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่เด็ก ให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ให้มีสติสมบูรณ์ ไม่สะอึกสะอื้นตกใจ ปราศจากเรื่องร้าย ๆ ทั้งปวง ให้มีอารมณ์แจ่มใส เป็นพิธีป้องกันไม่ให้ขวัญออกไปจากตัวและเรียกขวัญที่ออกไปแล้วให้เข้ามาอยู่เป็นประจำ เด็กที่เข้าพิธีทำขวัญจะมีอายุประมาณ 1 - 12 ขวบ พิธีทำขวัญมักทำควบคู่ไปกับพิธีเชิญแม่ซื้อ โดยเริ่มพิธีเชิญแม่ซื้อก่อนแล้วค่อยด้วยพิธีทำขวัญเด็ก

เครื่องประกอบในการทำขวัญนอกเหนือไปจากอาหารคาวหวาน 12 อย่างซึ่งเหมือนกันทุกพิธีแล้วก็มีบายศรี ถ้วยขวัญ เทียนขวัญ เทียนชัย เทียนคิดแว่นเกล้าแว่น แว่นเวียนเทียน ค้ายาสายสิญจน์ หอยสังข์ หมากร 18 คำ เสื้อผ้าเด็กหนึ่งชุด แป้งสำหรับเจิมหน้าเด็ก

เมื่อเตรียมของทุกอย่างพร้อมแล้วก็ตกแต่งบายศรี ใช้ด้ายกล้วยทำเป็นสามชั้น ห้าชั้นหรือเจ็ดชั้น แต่ส่วนใหญ่ใช้ห้าชั้น ชั้นบนสุดสำหรับวางข้าวขวัญ ตกแต่งด้วยอาหารคาวหวาน หมากรพลูสามคำ ไขเป็ดต้มสุกหนึ่งฟอง เทียนขวัญหนึ่งเล่ม ส่วนสิ่งของอื่น ๆ ก็ใส่ภาชนะวางไว้ข้างหน้าเด็ก มีสายสิญจน์โยงล้อมรอบเครื่องทำขวัญ ให้เด็กและมารดานั่งภายในสายสิญจน์เรียกว่า “มณฑลพิธี”

เริ่มพิธีด้วยการชุมนุมเทวดา บูชาคุณครูอาจารย์ บิครมารดาแล้วเรียกขวัญ การเรียกขวัญนั้นตอนแรกเรียกขวัญที่ไปอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ในถ้ำ บนภูเขาในห้วยหนอง คลองบึง นอกพิภพ ให้กลับมาพลันเพื่อมาชมเครื่องสังเวย และช่วยรักษากุมาร ถ้าหากว่าเทพเจ้าประจำทิศต่าง ๆ ได้เหนี่ยวรั้งหรือกักขวัญไว้ ก็ขอให้ส่งมาโดยเร็ว สุดท้ายเตือนให้ขวัญระวังปีศาจร้ายต่าง ๆ แล้วอ้อนวอนขวัญให้อยู่กับเด็กตลอดไป เช่น คำอ้อนวอนเทพเจ้าประจำทิศต่าง ๆ และบทเชิญขวัญให้มาอยู่ประจำตัวเด็ก ดังนี้

คำอ้อนวอนเทพเจ้าประจำทิศต่าง ๆ

“อันเชิญขวัญของเจ้าอย่าไปเฝ้าทิศบูรพา พระอินทร์ปิ่นเทว
ทรงคชาสง่างาม นำขวัญนั้นกลับมา อย่าได้ซ้ำขวัญพันถุกษ์ยาม
ขวัญเอยอย่า เกรงขาม กับอินทราพาหอกหันอาคเนย์นั้นพระเพลิง
ทรงแรดเอถึง ผาดผายผัน ดุจลมแพร่พรายพรหม ขวัญเย็นออกอย่าตกใจ
ทักษิณพระยมนา ช่มหิงสาอันตัวใหญ่ ทรงเครื่องเรืองประไพ
นำขวัญเจ้าให้เข้ามา หรดี พระนารายณ์ ทรงครุฑผายเหิรเวหา
จับไล่ให้ขวัญมา ประจำกายสุดสายใจ ปังฉิมพระพิรุณภาศ
ทรงนาคราชท้ามไหย่ ประดับเครื่องเรืองเรืองวิไล นำขวัญเจ้าให้เข้ามา
พ่ายพ่นพระพาย งามเจดณายทรงอาชา ค้อนขวัญไล่กลับมา
อย่าได้ซ้ำบัดเดียวใจ อุดรพระโสมนารถ ทรงสุภราชอันเกรียงไกร

ประดับเครื่องเรือนประไพ นำขวัญเจ้าให้เข้ามา อีสานโพศพฤตสา
ทรงปลาทกรายผายผาดมา รักษาหมู่บ้านในพิภพจนแผ่นดิน....”
(อ้างจากคำสัมภาษณ์พราหมณ์อ้อม นกุลชัย อายุ 80 ปี บ้านนาพรุ ต.นาสาร
อ.เมือง นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2522 ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 88)

บทเชิญขวัญให้มาอยู่ประจำตัวเด็ก

“เชิญขวัญตกขนอน ตกเชิงตะกอน ตกคงพงพี ตกบ่อตกเรือน
ที่เลี้ยงชุบติ ให้ขวัญเจ้าหนี ตกใจไปหาย ขวัญเจ้าตกนาง ขวัญตก
ท้องช้าง ท้องวัว ท้องควาย ขวัญตกท้องท่า ท้องหญิงทั้งหลาย
เชิญเร่งผ่นผาย มาชมบายศรี เชิญขวัญตกกลอง ขวัญตกสระหนอง
ขวัญตกหมอนผี ขวัญอย่าไปอยู่ นอกขอบคิรี ที่นั่นไม่ดี ไม่ใช่เมืองเรา
ขวัญเอยจงมา อย่าอยู่ในป่า ครอบห้วยหว่างเขา ผีพงคางคาน
จะพาลหลอกเอา เชิญขวัญผูกเขี้ยว มาชมข้าวของ มาชมแพรผ้า

.....

ขวัญอย่าไปไหน เชิญอยู่อย่าเศร้า ขวัญเจ้าอย่าไป
สวัสดีมีชัย อากัจฉา นิวัติศัพโ สัพพโสทธิ ภวันตุ เต
บรรดาขวัญที่เชิญมานั้น ให้ได้กับเจ้า พลัน ๆ เกิดขวัญเอย”
(อ้างจากคำสัมภาษณ์พราหมณ์อ้อม นกุลชัย อายุ 80 ปี บ้านนาพรุ ต.นาสาร
อ.เมือง นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2522 ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 89)

ครั้นพราหมณ์ว่าบทเชิญขวัญจบลงแล้ว ก็จะให้พรโดยอ้างคุณพระอิศวร พระนารายณ์
ให้ช่วยรักษาขวัญอีกชั้นหนึ่งด้วย ต่อจากนั้นพราหมณ์ทำพิธีเวียนเทียน โดยจุดเทียนขวัญที่แว่น แล้ว
โบกขึ้นลงสามครั้งเหมือนบายศรี ส่งต่อให้พวกญาติที่มาร่วมพิธีเวียนจากขวาไปซ้าย เมื่อเสร็จแล้วก็
ดับเทียน เป่าควันให้ลูกตัวเด็ก เจิมหน้าเด็กด้วยแป้งเจิมสามครั้ง ป้อนข้าวขวัญ มะพร้าวอ่อนให้เด็ก
สามครั้ง เอาแหวนสวมวงผูกคอเด็ก ใช้ด้ายสามสีผูกข้อมือข้อเท้าทั้งสอง เป็นอันเสร็จพิธี

ในพิธีทำขวัญเด็กของนครศรีธรรมราชมีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณที่ไม่มีตัวตน คือ
ขวัญ จากบทเชิญขวัญให้มาอยู่กับตัว มีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า คือ เทพเจ้าประจำทิศต่าง ๆ กล่าวถึง
พระอิศวร พระนารายณ์ ในฐานะผู้ปกครองคนในโลก และมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ เช่น ในคำ
อ้อนวอนเทพเจ้าประจำทิศต่าง ๆ และบทเชิญขวัญให้มาอยู่ประจำตัวเด็ก

1.5 พิธีแต่งงาน

พิธีแต่งงานเป็นพิธีที่แสดงออกถึงความเจริญด้านวัฒนธรรมของเมืองนครอีกพิธีหนึ่ง เป็นพิธีแห่งการยินดีปรีดาของผู้ร่วมในพิธีทั่วถ้วนหน้า ในปัจจุบันพิธีแต่งงานในเมืองนครและในหลาย ๆ ที่พิธีมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ขั้นตอนของการประกอบพิธีส่วนใหญ่ ทำกันแบบสมัยใหม่ มีพิธีทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องบ้างเล็กน้อย ไม่มากเหมือนสมัยก่อน ยิ่งพิธีพราหมณ์มีอยู่น้อยมาก เช่น การชูปราศรี แต่ยังคงมีอยู่บ้างในความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์เรื่อง ฤกษ์ยาม เลือกวันที่ดี ๆ เลือกคนที่ดวงสมพงษ์กัน เป็นต้น ในที่นี้จะกล่าวถึงพิธีแต่งงานในส่วนที่เป็นพิธีพราหมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งยังเหลืออยู่น้อยมาก แต่จะขอกล่าวถึงเพื่อให้เห็นภาพของพิธีพราหมณ์ที่เหลือเท่านั้น ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ความเชื่อทางไสยศาสตร์เรื่อง ฤกษ์ยาม ถือกันว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งเชื่อตามกันมาว่าจะต้องเป็นไปตามวันดี เดือนดีของแต่ละปี และข้างขึ้นข้างแรมตามจันทรคติ อย่างไรก็ตามโดยทั่ว ๆ ไป ถือกันว่าถ้าเป็นข้างขึ้นให้ใช้คู่ เช่น ขึ้น 3 ค่ำ 5 ค่ำ เป็นต้น ถ้าเป็นข้างแรมให้ใช้คู่ เช่น แรม 4 ค่ำ 6 ค่ำ เป็นต้น ยิ่งถ้าได้วันศุกร์ขึ้น 1 ค่ำ เรียกว่า “ศุกร์หนึ่ง” หรือ วันเสาร์ขึ้น 5 ค่ำ เรียกว่า “เสาร์ห้า” ถือว่าเป็นวันดีที่สุด (อ้างจากคำสัมภาษณ์ นายคัค นาควานิช บ้านท่าจั่ว อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช ในสุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 91)

ผู้ที่แต่งงานกันต้องสมพงษ์กัน คือ มีวัน เดือน ปี ที่เข้ากันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเกิดในวันที่เป็นมิตรกัน เชื่อกันว่าถ้าบุคคลที่เกิดในวันที่เป็นศัตรูกันมาแต่งงานกันแล้วจะอยู่ด้วยกันไม่ยั่งยืน วันที่ถูกกำหนดไว้มี ดังนี้

วันที่เป็นมิตรกัน “อาทิตย์เป็นมิตรกับครู จันทรโณมตรุพูนงเขาว์
ศุกร์ปากหวานอังคารรับเอา ราหูกับเสาร์เป็นมิตรกัน
วันที่เป็นอริกัน “อาทิตย์ผดอึ้งการ พุทธันดาลารานราหู
ศุกร์เสาร์เป็นศัตรู จันทรกับครูเป็นอริกัน”

(อ้างจากคำสัมภาษณ์พราหมณ์จรูญ สยมภพ บ้านในเมือง อ. เมือง

จ. นครศรีธรรมราช ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 91)

ในพิธีแต่งงานแบบพราหมณ์นอกจากจะมีผู้หลักผู้ใหญ่ที่บ่าวสาวเคารพนับถือให้พรแล้ว ก็จะมีหมอหรือพราหมณ์ผู้ทำพิธีให้คู่บ่าวสาว เพื่อให้เกิดสิริมงคลมากขึ้น และเกิดความมั่นใจมากขึ้นด้วย พิธีส่วนนี้ส่วนมากเรียกว่า “ชูปราศรี”

การบูชาศรี ให้เจ้าบ่าวนั่งขัดสมาธิ หันหน้าเข้าหาหมอหรือพราหมณ์ผู้ทำพิธี แล้วหมอผู้ทำพิธีเอาน้ำซึ่งจุ่มน้ำลายในปาก บริเวณเพดานแข็ง แล้วนำมาลูบตัวเจ้าบ่าวตั้งแต่ขาไปทางหลังจนถึงศีรษะเสกคาถา ดังนี้

“โอม ศรี ศรี ให้ขึ้นดั่งศรี
โอม ชัย ชัย ให้ขึ้นดั่งชัย
หน้างามสุกใสคือพระเกษา
เนตรคือพระจันทร์ ฟันคือพระนารายณ์
มนุษย์ทั้งหลายเห็นหน้า น่ารักน่าชม
รักเหมือนลูกไก่กินนม ชมเหมือนลูกไก่ชมแม่
โอม สิทธิ มะ อะ อุ”

(อ้างจากคำสัมภาษณ์ นายเนื่อม อินทร์แก้ว บ้านจอมทอง อ. สีชล

จ. นครศรีธรรมราช ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 92)

การแต่งงานนับว่าเป็นช่วงที่สำคัญของชีวิตช่วงหนึ่งเป็นช่วงที่บุคคลก้าวจากวัยเด็กและวัยรุ่นเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เพิ่มหน้าที่ความรับผิดชอบ มีบทบาทใหม่ในสถานะใหม่ ดังนั้นผู้ที่แต่งงานและผู้เกี่ยวข้องในพิธีจึงต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้เกิดความมั่นใจมากที่สุด

1.6 พิธีงานศพ

พิธีการทำศพเป็นพิธีหนึ่งที่ชาวนครกระทำกันอย่างรอบคอบและพิถีพิถันมากด้วยถือว่างานศพเป็นงานอัปมงคลยิ่ง หากกระทำกันอย่างหละหลวมแล้ว จะทำให้ญาติมิตรผู้อยู่ภายหลังจะได้รับความสะดวกสบายต่าง ๆ นานาจากผู้ตาย บางทีผีร้ายอาจจะมาหลอกหลอนได้ในภายหลัง ในสมัยโบราณญาติมิตรของผู้ตายจึงปฏิบัติต่อศพอย่างมีพิธีรีตองเป็นพิเศษ แต่ครั้นถึงปัจจุบันนี้วิธีการปฏิบัติต่อศพกลับไม่ค่อยจะมีพิธีรีตองอะไรมากนักอาจเป็นเพราะว่าญาติมิตรไม่ค่อยกลัวต่อผลที่ผู้ตายจะก่อให้เกิดแก่ตนก็ได้ (วิเชียร ณ นคร, 2521 : 266)

ปัจจุบันพิธีงานศพในนครศรีธรรมราชมีพิธีทางพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยมากในที่นี้จึงจะขอกล่าวถึงแต่ในส่วนที่เป็นพิธีพราหมณ์เท่านั้นเท่าที่สามารถสืบค้นได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ ความเชื่อเกี่ยวกับกรรม และความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ดังนี้

งานศพนอกจากเป็นงานที่เป็นไปตามประเพณีนิยมแล้วยังมีลักษณะหลายอย่างที่บ่งว่าประชาชนทั่วไปมีความเชื่อเรื่องวิญญาณว่าจะไปเกิดที่ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผลกรรมที่ตนทำไว้หรือที่ญาติอุทิศไปให้ จึงเห็นได้ว่างานศพเป็นทั้งปทัฏฐานของสังคม และความห่วงใยส่วนบุคคล

เริ่มต้นเมื่อผู้ปวยรู้ตัวว่าจะตายต้องพยายามทำความดีทั้งทาง กาย วาจา และใจ เช่น เอาน้ำผสมกับข้าวราดบนพื้นดินเป็นการชำระมลทินซึ่งอาจจะมี ทำการบูชารูปพระนารายณ์ แม่โค (ซึ่งถือเป็นเสนาวดีใหญ่ และเป็นพาหนะของพระอิศวร ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งการทำลาย นามว่า นนทิ) และมีต้นกระเพรา เชื่อว่ากระเพรา หรือ ตูลสี (Tulasi) คือ มเหสีของพระวิष्ณูกลับชาติมาเกิด เชื่อว่าใบไม้ของต้นนี้สามารถทำให้วิญญาณและร่างกายมีความบริสุทธิ์ (ธนู แก้วโอภาส, 2529 : 431) ในพิธีมีการถวายแม่โคแก่พราหมณ์ ฟังเทศน์จากพราหมณ์ จากนั้นผู้ปวยตั้งจิตให้เป็นสมาธิภาวนา สวดมนต์ถึงพระพรหม ญาตินำรูปพระนารายณ์มาวางไว้ใกล้ ๆ ผู้ปวย ถอนต้นกระเพราไปวางไว้บนแท่นบูชาเทพเจ้า เค็ดรากวางไว้ที่ปากผู้ใกล้สิ้นใจ ใบวางไว้ที่หน้า ตา หู หน้าอก และใช้กิ่งจุ่มน้ำพรหมไปตามร่างกายของผู้ปวย แล้วร้องพร้อม ๆ กันว่า “ตูลสี ๆ” เชื่อกันว่าเมื่อผู้ปวยสิ้นใจ ก็จะได้ขึ้นสวรรค์ทันที

เมื่อมีผู้ตายลงในบ้านเรือนใดก็ตามญาติมิตรก็จะต้องรีบไปหาพราหมณ์หรือหมอผีมาทำพิธีทางไสยศาสตร์เพื่อขับไล่ความชั่วร้ายที่มีอยู่ในศพ เพื่อมิให้ผีร้ายจากศพมารังความทำร้ายหรือก่อความเดือดร้อนแก่ญาติมิตร การกระทำพิธีทางไสยศาสตร์ดังกล่าวนี้เรียกว่า “พิธีคดย” วิธีการทำก็คือประพรมน้ำมันดีและเสกคาถาอาคาที่ศพ (วิเชียร ณ นคร, 2521 : 267)

การตกแต่งศพเมื่อผู้ใดตายพวกญาติก็ช่วยกันอาบน้ำศพโดยทำความสะอาดทุกส่วนของศพ ไม่ใช่แบบรดน้ำศพซึ่งรดเฉพาะมือ เสร็จแล้ววางศพให้หัวหน้าไปทางทิศตะวันตกอันเป็นทิศทางของผู้ตาย จากความเชื่อเกี่ยวกับพระพิฆเนศวร ซึ่งเป็นทิศที่ช้างพราหมณ์นอนเล่นอยู่ก่อนจะถูกพระวิष्ณูกรรมดัดหัวมา หลังจากนั้นจึงมัดตราสังข์คือ การมัดมือมัดเท้าให้แน่น เพราะมีความเชื่อกันว่าถ้ามัดแน่นแล้วผู้ตายก็ไม่สามารถออกมาละวาดได้ (ขุนอาเทศคดี, 2519 : 115) สุดท้ายนั้นก็ยกโลง

การหามศพออกจากบ้านให้เอาเท้าออกและลบรอยเท้าคนหามนอกรอบประตูบ้าน ต้องเอาไม้สี่ยันทำเป็นสี่เหลี่ยมเหมือนกับประตู ทำนองเป็นประตูพราง เพื่อหลอกผู้ตายว่าเป็นประตู แต่พอศพผ่านไปก็เอาไม้ทั้งสี่อันนั้นทิ้งเสีย ข้างหลังคนหามศพมีลูกหลานคนสุดท้ายของญาติย่น ขาวห่มขาว ถือข้าวบอ (ข้าวที่นำไปเพื่อบอกเจ้าป่าช้า) ปลามีหัวมีหาง และใส่เงินภาชนะแล้วห่อผ้าขาวเพื่อนำไปเช่นเจ้าปลาว (เจ้าป่าช้า) ซึ่งเชื่อว่าชื่อยายกาลิ ตากาลา แล้วแจ้งให้ทราบและผู้ตายเป็นใครจะมาขออยู่ด้วย ข้าวบอนี้วางไว้ใกล้ศพตลอดเวลา

พอไปถึงป่าช้าก็ห้ามศพเวียนเชิงตะกอน โดยให้ทางขวาของศพออกภายนอกเชิงตะกอน เป็นการให้ศพเคารพกราบลาผู้ไปร่วมในพิธีตามแบบพราหมณ์ เวียนจนครบสามรอบวางศพบนพื้นที่เตรียมไว้สำหรับเผา ให้หัวของศพหันไปทางทิศตะวันตก (วิเชียร ณ นคร, 2521 : 269)

ถ้าหากว่าผู้เป็นนายนายโหงเจ้าภาพมักจะให้หม้อผีหรือพราหมณ์ทำพิธีอีกต่างหาก เพื่อป้องกันกับปีศาจร้าย เพราะเชื่อกันว่าผีตายโหงครุร้ายมากกว่าปกติจะถูกนำไปฝังในทันที ไม่มีการประกอบพิธีตามทีกล่าวนมา แล้วค่อยขุดกระดูกมาประกอบพิธีภายหลัง คาถาที่พราหมณ์ใช้สวดเป็นภาษาบาลีแบบที่ไม่ค่อยถูกอักขระวิธีนัก เช่น “สัพเพ เทวา ปิตาเทวา ปชารักขา ปชายนติ สังฆัมภันเต ปวาเรมิทญฺเฐน วา สุเตน วา ปริสังกาย วา วทันตุ มัง อนุกัมปัง อุปาทาย” (อ้างจากคำสัมภาษณ์ นายจันทร์ สมบัติ บ้านท่าจั่ว อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 93)

ศพโดยทั่ว ๆ ไปจะถูกเผาเพราะถือว่าไฟ (พระอัคนี) เป็นเทพเจ้าผู้ชำระบาปให้บริสุทธิ์ได้ เมื่อจะเผาศพต้องดูฤกษ์ยาม ถ้าเป็นข้างขึ้นให้ใช้วันคู่ ถ้าเป็นข้างแรมให้ใช้วันคี่ (ตรงกันข้ามกับงานมงคล) อีกประการหนึ่ง ชาวใต้ที่นับถือศาสนาพุทธโดยทั่วไปจะไม่เก็บศพไว้นาน แต่จะเผาศพภายใน 3 - 7 วัน ประเพณีอันนี้น่าจะมาจากอินเดียภาคใต้ (ดำเนียร เลขกุล, 2515 : 55) และเชื่อว่าถ้าคนตายวันอังคารห้ามเผาวันเสาร์ คนตายวันเสาร์ห้ามเผาวันอังคาร เพราะผีจะแรงมาก เมื่อเผาแล้ววันรุ่งขึ้นก็มีพิธีเก็บอัฐิ โดยการจัดกระดูกให้มีลักษณะเหมือนรูปคน ให้หันศีรษะไปทางทิศตะวันออก หมายถึง ให้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด หรือหันไปทิศอื่นที่ไม่ใช่ทิศตะวันตก

ศาสนาพราหมณ์เชื่อว่าถ้าเป็นการตายในฤกษ์งามยามดีวิญญาณของผู้ตายก็จะตรงไปหาเทพเจ้าทันที แต่โดยปกติวิญญาณจะวนเวียนไปรอบ ๆ บ้านเหนือหลังคา หรือประตูเข้าบ้านเป็นเวลา 11 - 13 วัน ดังนั้นหลังจากศพออกจากบ้านไปแล้ว จึงมีพิธีล้างอัมมงคล ชักเสื้อผ้าให้หมด มีการสวดมนต์บ้าน เป็นพิธีป้องกันและกำจัดเสนียดจัญไรครั้งสุดท้าย การทำพิธีกรรมของพวกพราหมณ์มีเครื่องประกอบพิธี เช่น หม้อน้ำมนต์ สายสิญจน์เทียบได้กับสายธูราของพราหมณ์ หญ้าคาที่ใช้ผูกบริเวณบ้าน หรือประตูบ้านหญ้าคาเป็นหญ้าที่พวกพราหมณ์ถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์

จากพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตในนครศรีธรรมราชจะเห็นได้ว่าประชาชนประกอบพิธีกรรมเพื่อต้องการความคุ้มครองจากอำนาจภายนอก เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ มากกว่าทำตามประเพณีนิยม และเชื่อว่าอำนาจที่แฝงอยู่ก็คือ อำนาจเรื่องวิญญาณในรูปแบบต่าง ๆ ลักษณะการอ่อนวอนอำนาจที่อยู่เหนือมนุษย์ ปรากฏอยู่ในเกือบทุกพิธีกรรม เช่น พิธีฝังรอก พิธีขึ้นเปล พิธีทำขวัญเด็ก เป็นต้น ส่วนการใช้วัตถุหรือสัตว์เป็นสื่อปรากฏชัดใน พิธีขึ้นเปล พิธีเชิญแม่จื้อ และพิธีงานศพ ในนครศรีธรรมราชพิธีกรรมที่ใช้ตุ๊กตาเป็นตัวแทนในการนำโชคร้ายของบุคคลไป เรียกว่า การเสียบรูปต่างตัว เช่น ในพิธีเชิญแม่จื้อ เป็นต้น

2. พิธีกรรมเกี่ยวกับสังคม

พิธีกรรมเกี่ยวกับสังคมเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของประชาชนโดยทั่วไปและในการประกอบพิธีกรรมบางอย่างทำให้เกิดความสบายใจที่ได้เข้าร่วม ในพิธีกรรมเหล่านี้เมื่อมองในด้านสังคมแล้ว สามารถช่วยส่งเสริมและแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ได้ สามารถสร้างอารมณ์ร่วมให้กลุ่มชน สร้างแนวคิดและระเบียบศีลธรรม สร้างความเสมอภาคสร้างแนวปฏิบัติ ซึ่งเรียกว่า ปทัสถานของสังคม (Social Norms) ลดความขัดแย้ง ลดความคับข้องใจของแต่ละคนในสังคม ทำให้เกิดความสามัคคี (ปรีชา นุ่นสุข, 2527 : 167) และพิธีกรรมบางอย่างแสดงให้เห็นถึงระบบของสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น พิธีตรียัมปวาย พิธีไล่ชิงช้า พิธีคัมมน้ำพระพิพัฒน์สัตยา แสดงให้เห็นถึงความเชื่อระบบเศรษฐกิจ ระบบความปลอดภัยของสุขภาพชีวิตในอดีต และสืบมาจนถึงปัจจุบัน เช่น พิธีสวดภาณยักษ์เพื่อไล่แม่มด พิธีสงกรานต์ พิธีงานเดือนสิบ เป็นต้น

พิธีกรรมเกี่ยวกับสังคมบางอย่างมีความเก่าแก่ มีความศักดิ์สิทธิ์ในพิธี มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวนครศรีธรรมราชมาช้านาน และในบางพิธีได้ปฏิบัติสืบเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อาจเป็นเพราะประชาชนให้ความสำคัญ และได้มีส่วนร่วมในพิธีตั้งแต่แรก เช่น พิธีทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในเดือนสิบ พิธีสงกรานต์ พิธีกรรมเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นถึง ความเชื่อของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ และปทัฐานของสังคมที่สืบทอดกันมา เช่น การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในเดือนสิบ บางครั้งผู้เข้าร่วมพิธีก็ได้เกิดความสบายใจที่ได้ร่วมพิธี และการสวดน้ำในพิธีสงกรานต์ ทำให้ประชาชนเกิดอารมณ์ร่วม มีสิ่งยึดเหนี่ยวสิ่งเดียวกัน

การศึกษาพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราชในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับสังคมนี้กล่าวถึง พิธีกรรมสำคัญที่มีอยู่ในอดีต และคงอยู่ในปัจจุบัน ที่ได้รับการยอมรับว่ามีบทบาทต่อวิถีชีวิตชาวนครศรีธรรมราชมาโดยตลอด จำนวนห้าพิธีกรรม ได้แก่ พิธีสวดภาณยักษ์เพื่อไล่แม่มด พิธีคัมมน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พิธีตรียัมปวาย พิธีสงกรานต์ และพิธีงานเดือนสิบ ดังนี้

2.1 พิธีสวดภาณยักษ์เพื่อไล่แม่มด

พิธีนี้เป็นส่วนหนึ่งของพิธีตรุษเป็นพระราชพิธีสิบปีทีสืบเนื่องมาจากพิธีของพราหมณ์แห่งอินเดียภาคใต้ เมื่อศาสนาพราหมณ์ได้แผ่เข้ามาสู่ประเทศในเอเชียอาคเนย์พิธีนี้ก็ได้นำเข้ามาด้วย ถึงแม้ว่าชนแถบนี้จะนับถือศาสนาพุทธ หรือศาสนาอิสลาม แต่ความเชื่อในเรื่องภูติผีปิศาจก็ยังไม่จางหายไป พิธีขับไล่ผีก็ยังมีอยู่ทั่วไปตั้งแต่คาบสมุทรมาลายูตอนเหนือลงไปถึงเกาะชวา เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ห้า ได้เสด็จประพาสชวา ก็ได้ทอดพระเนตรเห็นพิธีใน

ทำนองเดียวกันนี้ดังพิธีที่ปรากฏในเมืองนคร จึงทรงกล่าวว่าพิธีไล่แม่แมคหรือพิธีขับไล่ผีกลีเมืองเป็น พิธีกรรมประจำเดือนสี่ของเมืองนคร และเชื่อว่าเมืองนครเป็นเมืองแรกที่รับพิธีกรรมนี้มาจากอินเดีย ต่อมาเมื่อราชธานีรับพิธีไล่แม่แมคของชาวเมืองนครไป ก็ได้เรียกพิธีนี้เสียใหม่ว่า พิธีสัสมัจจรถินท์ แปลว่า พิธีทำบุญสิ้นปี (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2514 : 139)

พิธีนี้เกี่ยวข้องกับนครศรีธรรมราชในฐานะเป็นหัวเมืองประเทศราชมาช้านานเป็นพิธีที่ ทำร่วมกันระหว่างพราหมณ์กับพระสงฆ์ เข้าใจว่ามีมาตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย ดังปรากฏในตำนาน พระบรมราชาว่า “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชเมื่อเสด็จหนีพวกมุสลิมมาจากอินเดีย ได้มาขึ้นฝั่งที่ทุ่งตึก เขตอำเภอตะกั่วป่า แล้วเดินทางเรื่อยไปจนถึงเมืองนคร และเห็นว่าเมืองนครมีชัยภูมิดีจึงได้สร้างเป็น ราชธานี มีกำแพงรอบเมือง มีปราสาทราชวัง พระมหาธาตุเจดีย์ วัดวาอาราม และเทวสถานอย่าง ครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุขโดยทั่วไป แต่เนื่องจากในระยะนั้น เกิดโรคระบาดไข้ห่าและภัยพิบัติต่าง ๆ อยู่บ่อย ๆ ผู้คนประสบความเดือดร้อนล้มตายเป็นจำนวน มาก เนื่องจากกิจแพทย์ยังไม่เจริญ จึงไม่ทราบสาเหตุของโรคภัยต่าง ๆ ที่แท้จริง ชาวเมืองอยู่กันด้วยความหวาดกลัวตลอดเวลา จึงได้ทรงคิดหาทางแก้ไขขึ้น โดยเอาแบบอย่างวิธีการขับไล่ผีของลังกา มาใช้ ให้ทำเงินตราไม่เต็มตามตำรับ หว่านรอบเมืองตามตำนานของพิธีไล่แม่แมคของเมืองนครใน ครั้งแรก” (วิเชียร ณ นคร และคณะ, 2521 : 226 – 230)

สมัยต่อ ๆ มาพิธีกรรมนี้ของเมืองนครจะถือเอาบริเวณวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็น บริเวณพิธี โดยมีทั้งพิธีทางพุทธศาสนาและพิธีพราหมณ์ ณ ที่นี้จะกล่าวถึงพิธีสวดภาณยักษ์เพื่อไล่ แม่แมคในส่วนที่เป็นพิธีพราหมณ์ ตามที่ปรากฏหลักฐานในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น พิธีนี้เริ่มกระทำในวันแรม 11 ค่ำเดือนสี่ จนถึงวันแรม 12 ค่ำเดือนสี่ แต่พิธีพราหมณ์นั้นจะกระทำ เฉพาะวันแรม 12 ค่ำเดือนสี่

พิธีพราหมณ์จะเริ่มกระทำในโรงพิธีชั่วคราวทางด้านใต้ของพระวิหารหลวงวัดพระ มหาธาตุวรมหาวิหารนครศรีธรรมราช พราหมณ์จะเข้าประจำโรงพิธีในวันแรม 11 ค่ำเดือนสี่ แต่ทำ พิธีจริง ๆ ในวันแรม 12 ค่ำเดือนสี่ ในพิธีนี้พราหมณ์จะมี การโหมกู่ (ชื่อพิธีอย่างหนึ่งของ พราหมณ์มีการจุดไฟ) การจัดโรงพิธีก็จัดตามแบบของพราหมณ์โดยเฉพาะซึ่งจะคล้ายกันทุกพิธี กล่าวคือ มีคร่าวไม้ติดเสาถึงกันทุกเสาเรียกตามพราหมณ์ว่า พรหมโองการ แล้วพาดผ้าไตรทวาร ภายในโรงพิธีมีเตียงสามเตียงสำหรับวางเทวรูปลดหลั่นกันมาตามลำดับ คือ พระนารายณ์และพระ พิชเมนศ พระอิศวรและพระอุมาทรงโค เป็นเตียงที่หนึ่งสูงที่สุด เตียงที่สองต่ำลงมาวางเทวรูปนพ เศรหารักษ์ (ดาวพระเคราะห์ทั้งเก้าคือ อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสศั ราหู ศุกร์และเกตุ) ส่วนเตียง สุดท้ายอันเป็นเตียงต่ำที่สุดวางเบญจศัพท์ (แต่นำอยู่ในหมู่ของใช้ในการพระราชพิธี สำหรับใส่น้ำ

อภิเชกหรือน้ำเทพมนตร์) กรดและสังข์ นอกจากนี้ภายในโรงพิธีมีเตาทองแดงสำหรับโหมกุ่มท์ หม้อข้าวและหม้อน้ำมันด้วย

การพิธีของพราหมณ์มักจะเริ่มเมื่อ 02.00 น. เพราะพิธีพราหมณ์จะกระทำในกลางคืน เริ่มโดยการชำระร่างกาย บูชาทิศทั้งแปด บูชาพระอิศวร บูชาเบญจศัพท์ บูชากรดสังข์ หม้อข้าว หม้อ น้ำมัน บูชาใบไม้สำหรับโหมกุ่มท์ พราหมณ์ใช้ใบไม้เก้านชนิด คือ ใบโพธิ์ ใบมะเดื่อ ใบว้าว ใบกะเหวียนดง ใบมะม่วง ใบทอง ใบเงิน หญ้าพญา ใบคา เรียกว่าหญ้า “สัมฤทธิ์” นำใบไม้ไปชุบน้ำมัน และนำผึ้งรวงแล้วโหมกุ่มท์เป็นอันเสร็จพิธีประจำวัน ครั้นวันต่อไปก็จะกระทำเช่นนี้อีก

ส่วนด้านหน้าพระวิหารหลวงนั้นมีแม่ผดขอมคตซึ่งให้เป็นตัวแทนของผีกลีบบ้านกลีเมือง และความชั่วร้ายทั้งปวง แม่ผดขอมคตนี้ได้จากผู้ถือสาสมัครโดยได้เงินเป็นค่าตอบแทนนั่งอยู่ ที่ด้านหน้าของแม่ผดมีแผงสำหรับสำหรับชาวเมืองที่จะได้นำของเพื่อการลอยเคราะห์ หรือสะเดาะเคราะห์ มาวาง ของเหล่านี้ก็มักจะเป็นข้าวสาร เงินอัฐพล บางรายก็ตัดเล็บตัดผมมาวางไว้ด้วย เพื่อจะได้นำแผงนี้ไปลอยน้ำ เมื่อเสร็จพิธีไล่แม่ผดแล้ว (วิเชียร ณ นคร และคณะ, 2521 : 230)

เมื่อเสร็จพิธีก็จะมีการไล่แม่ผดด้วยการไล่แม่ผดด้วยตะบองเพชรทำด้วยใบตาล หรือ ใบลานที่ตัดออกมาเป็นใบ ๆ ขมวดที่ปลายให้เป็นปมแล้วจารึกคาถาโดยการลงอักขระว่า “สพเพ เทวาปิสาเจว อาพวกาทโยปิจ ขกคฺ ตาลปตฺตํ ทิสวา สพเพ ยถาชา ปลาณนฺติ” “พวกเทวดามีฉาภิภูติและปิศาจทั้งปวง พร้อมทั้งเหล่ายักษ์มีอาพวกยักษ์ เป็นต้น เห็นใบตาลที่ทำเป็นรูปพระขรรค์แล้ว (เกิดความกลัว) ย่อมหนีไป” (สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 67)

แล้วให้สมมุติเทวดาใช้ตะบองเพชรนั้นตะเพิดไล่แม่ผดหมอผีให้ออกไปนอกเมือง พวกเด็กที่ถูกสมมุติให้เป็นเทวดาเปรียบด้วยกับท้าวจตุโลกบาล คือท้าวธตรฐประจำทิศบูรพา ท้าววิรุฬหกประจำทิศทักษิณ ท้าววิรูปักษ์ประจำทิศปัจฉิม และท้าวกุเธรประจำทิศอุดร โดยให้ถือธงสามชายเป็นเครื่องหมาย วิ่งไล่กันไปเป็นทิวแถว แม่ผดก็วิ่งหนีออกนอกเมือง ตามทางที่แม่ผดผ่านการประพรมน้ำมันต์ตามไปตลอดทาง ผู้ที่ไล่แม่ผดก็จะไล่แม่ผดไปติด ๆ จนออกนอกเมืองจึงหยุด ส่วนใหญ่แม่ผดจะออกมาทางด่านประตูชัยเหนือแล้วไปอาศัยอยู่ที่หัวอิฐ ตามข้อตกลงผู้ที่เป็นแม่ผดขอมคตผู้นี้ คือตัวเสนียดจัญไรที่ถูกไล่ออกมาจากเมืองแล้ว บ้านเมืองก็จะหมดกาลสิทธิ์หรือราศีทั้งหลาย

เมื่อไล่แม่ผดเสร็จแล้ว ชาวเมืองก็จะกลับบ้านด้วยความผาสุกเป็นที่สุด เพราะถือว่าต่อไปบ้านเมืองก็จะมีแต่ความสงบสุขร่มเย็น ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งปวงโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้เพราะสิ่งชั่วร้ายเหล่านั้นถูกไล่ออกจากเมืองไปแล้ว พิธีไล่แม่ผดของเมืองนครเพ็ญล้มเลิกไปภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 (วิเชียร ณ นครและคณะ, 2521 : 230)

เท่าที่ปรากฏหลักฐานนครศรีธรรมราชได้ฟื้นฟูพิธีนี้อีกครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ. 2511 แต่ทำเป็นส่วนหนึ่งของพิธีสารทเดือนสิบ (สารนครศรีธรรมราช, 2513 : 9) แต่พิธีการต่าง ๆ ได้ถูกตัดออก

ไปมากเหลือเฉพาะจุดสำคัญ คือ การสมมุติให้เทวดาใช้ตะบองเพชรไล่ตะเพิดแม่มดออกไปจากเขตเมือง พวกแม่มดมักจะไปรวมกันแถบวัดหัวอิฐ ซึ่งปัจจุบันนี้อยู่ทางทิศเหนือของตัวเมือง นครศรีธรรมราช บริเวณนี้จึงถูกเรียกว่า หมู่บ้านแม่มด ฝ่ายพราหมณ์ทำหน้าที่เพียงอาราธนา หรือเชิญเทวดา ไม่มีการบูชาไฟแต่อย่างใด ทุกวันนี้การสวดภาณยักษ์มีอยู่เฉพาะในงานสำคัญ ๆ ของวัด เช่น งานฉลองพระอุโบสถ เป็นต้น (สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 68)

พิธีสวดภาณยักษ์เพื่อไล่แม่มดในนครศรีธรรมราชมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าในการประกอบพิธี คือ พระนารายณ์ พระพิฆเนศ พระอิศวร พระอุมาทรงโค เทพเจ้านพเคราะห์ และเทพเจ้าประจำทิศทั้งแปด เป็นต้น มีการโหมกฤษณ์ คือ การบูชาเทพเจ้าด้วยไฟในพิธีด้วยใบไม้สัมฤทธิ์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ การใช้สิ่งธรรมชาติสื่อถึงสิ่งต่าง ๆ เบื้องหลัง มีการลอยเคราะห์ และการใช้สัญลักษณ์แทน คือ มีแม่มดสมมติเป็นตัวแทนของผีกลีบบ้านกลีเมืองความชั่วร้ายทุกอย่าง มีเทวดาสมมติใช้ตะบองเพชรที่ลงอักขระแล้ว ตะเพิดไล่แม่มดความชั่วร้ายให้ออกไปนอกเมือง ตามความเชื่อเพื่อว่าสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ จะหมดไป

2.2 พิธีค้ำน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

พิธีนี้น่าจะเป็นพิธีดั้งเดิมของพวกนักรบ คือ กษัตริย์ในประเทศอินเดีย เป็นพิธีสาบานตัวของผู้ถืออาวุธ และผู้เข้ามาสวามิภักดิ์ต่อผู้ปกครอง หรือกษัตริย์ว่าจะซื่อสัตย์สุจริต ถ้าทุจริตหรือคิดไม่ซื่อก็ขอให้มียันเป็นไปต่าง ๆ นานา ตามคำสาปแช่งในพิธี สำหรับในประเทศไทยเข้าใจว่าพิธีนี้รุ่งเรืองเต็มที่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อพระมหากษัตริย์ดำรงฐานะเป็นเทวราชา พิธีถูกยกเลิกไปเมื่อ พ.ศ. 2475 (สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 69) ถึงแม้ระยะหลังจะฟื้นฟูขึ้นบ้าง ก็มีปรากฏเฉพาะในกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่

นครศรีธรรมราชได้ชื่อว่าเป็นหัวเมืองใหญ่ทางภาคใต้มีอำนาจในการปกครองตนเองตลอดมาจึงเกิดพิธีกรรมนี้ขึ้นเป็นเหตุผลเดียวกับที่อื่น ๆ ที่จะกล่าวถึงในตอนนี้เป็นพิธีค้ำน้ำพระพิพัฒน์สัตยาของนครศรีธรรมราชในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น กระทำกันในช่วงของเจ้าพระยาบวร (บริเวณศาลากลางจังหวัดในปัจจุบัน) ต่อมาเมื่อเปลี่ยนเป็นมณฑลก็กระทำกันที่วิหารหลวงวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ผู้ประกอบพิธีมีทั้งพราหมณ์และพระสงฆ์ สำหรับพราหมณ์นั้นเป็นผู้อ่านโองการแข่งขัน และเป็นผู้ค้ำน้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่แช่ด้วยศาสตราวุธต่าง ๆ เช่น ดาบ หอก กริช ให้แก่ข้าราชการ ถ้าหากว่าผู้ใดไม่ไปค้ำด้วยตนเองก็จะมีผู้เชิญน้ำไป แต่ต้องให้รางวัลแก่ผู้เชิญน้ำด้วย (อ้างจากคำสัมภาษณ์ขุนอาเทศคี (กลอน มัลลิกะมาส) อายุ 92 ปี พ.ศ. 2523 ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 69)

ในพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเจ้าพนักงานต้องอันเชิญน้ำศักดิ์สิทธิ์จากแหล่งสำคัญหก แหล่งในนครศรีธรรมราชมาประกอบพิธี คือ

1. น้ำห้วยปากนาคราช เป็นห้วยที่มีน้ำใสไหลอยู่ตลอดเวลา อยู่ที่ตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา ถือเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญ และอาจจะเป็นแหล่งน้ำแห่งแรกก็ได้เพราะมีกล่าวถึงในพระราชพิธีตรุษเมืองนคร (หอสมุดวชิรญาณ พระราชพิธีตรุษเมืองนคร เลขที่ 1563)

2. น้ำบ่อวัดเสมาชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
3. น้ำบ่อวัดเสมาเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
4. บ่อวัดหน้าพระลาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
5. น้ำบ่อวัดประตู่ขาว ตำบลคลัง อำเภอเมือง
6. ห้วยเขมมาชัย ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง

ตามหลักฐานคำแข่งน้ำในสมัยรัชกาลที่หก แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แสดงว่าพิธีนี้มุ่งความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์เป็นจุดสำคัญ ดังข้อความว่า

“โอมใคร ๆ ครั้นบ่ชื้อบแท้ แก่กรรมบุญคุณโทษ โกรธคุมคุมสม
เอาความ บำตามสัตย์ปฏิญาณ สัตยาฐานแต่ให้ธราชธิบดินทร
กินน้ำชื้อน้ำสัตย์ น้ำพระพิพัฒน์บ่คง จงเปนไปเปนฟ้า ดาวกล้าคมกรด
เกิดเปนผดเปนพิศม์ ผลิตเปนหอกดาบ หลาวแหลม แคลนกำสาบ
โทรมแทงแครงมหิศมหิงษ์ กะทิงโคพยัคฆ แรดเถลิง เพลิงชำนีราญรอน
สุภรดาแลกแหลกราญ คิรฉารสารสุราวี หมิมฤคพันฤคสัตว์ นานา
ปลาบิ่เขี้ยวเคี้ยวกิน กุมภีรพิศกัณเฑาะ ช้างน้ำแขงแทงเงา เทาทับซ้ำปล้า
กลิ้งเกือก เหวือกชีฟันเท่าภูผา ช้อมหาสายฟ้าฟอด จมูกกลอดคุกรร
หูเท่าพระมัจจร์ พระอาทิตย์ มีฤทธิเริงกำลัณก์ ชักให้ฟ้าทั่วคำ
ได้ได้พิบากพิบัติ โทรมนักแค้นผู้ผี ภาระลีการทำนคูผิดดูชอบ ครอบงุม
ยักษ์อัคนีไภย ไครบดืบชื้อ ชื้อว่าทำกระบถ ทรยศนรินทร์ประภูณญา
เล็งด้วยตาผู้้นให้ราญ ผลาญผู้้นให้หู้ ดูไปทอดอะวิจิมหานะรก
หมกใหม่ ขึ้นนับกัมบัถลปี ผันผู้ผีเหวहांน พลภูตหลายย้ายกันมา
ตระเวนหาผู้จะทำแก่เจ้า พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่ชยา สมเด็จพระรามาธิบดี
ศรีสินทรมจักรพรรดิ จัติยมหาระพีพงษ์ องค์บพิตรเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน ฯ”
(หอสมุดวชิรญาณ ประกาศโองการแข่งน้ำฉบับนครศรีธรรมราช เลขที่ 1589
คัดจากฉบับของขุนพรหมเทวัญ หัวหน้าพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช
สมัยรัชกาลที่หนึ่ง)

ในพิธีคัมน้ำพระพิพัฒน์สัตยาในนครศรีธรรมราชที่ได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากศาสนาพราหมณ์นั้น ความเชื่อที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในพิธีนี้คือ ความเชื่อเกี่ยวกับกรรม เชื่อว่าการกระทำทุกอย่างมีผลสืบเนื่องกันและอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้สร้าง ถ้าทำดีทำถูกต้องก็จะได้ดีเจริญรุ่งเรือง หากแต่ถ้าทำชั่วทำผิดไปจากนี้ก็จะได้รับผลกระทบการทรมานให้เป็นไปต่าง ๆ นานา และมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ด้วยคือ มีการอันเชิญน้ำศักดิ์สิทธิ์จากแหล่งต่าง ๆ ที่เชื่อว่ามีเทพศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่

2.3 พิธีตรียัมปวาย (แห่นางกระดาน)

พิธีตรียัมปวาย หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “พิธีโล้ชิงช้า” พราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราชเรียกพิธีกรรมนี้แตกต่างจากที่อื่นว่า “พิธีแห่นางกระดาน” (อ้างจากคำสัมภาษณ์ พราหมณ์พร้อม ศรีสัมพุทธร อายุ 74 ปี ต. ในเมือง อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2523 ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 62) ที่เรียกเช่นนี้เนื่องจากพิธีกรรมโล้ชิงช้ามีพระราชโองการสั่งห้ามมิให้กระทำ ดังนั้นชาวนครศรีธรรมราชในอดีตจึงใช้วิธีเลี่ยงจากการโล้ชิงช้ามาเป็นการแห่นางกระดานแทน

พิธีนี้เป็นพิธีขึ้นปีใหม่ของพวกพราหมณ์ มีพิธีการต้อนรับเทพเจ้า ตามปกติถือกันว่าพระอิศวรได้เสด็จลงมาเยี่ยมมนุษย์โลกปีละครั้ง ๆ ละ 10 วัน คือตั้งแต่วันขึ้น 7 ค่ำ เดือนอ้าย ถึงวันแรม 1 ค่ำจึงเสด็จกลับ และพระนารายณ์เสด็จลงมาเป็นเวลา 5 วัน ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ ถึงแรม 5 ค่ำ เดือนอ้าย เนื่องจากพราหมณ์ในนครศรีธรรมราชนับถือพระอิศวรมากกว่าพระนารายณ์ ดังนั้นในพิธีกรรมการต้อนรับและส่งพระอิศวรจึงกระทำกันอย่างเอิกเกริกมากกว่า ดังนี้

วันขึ้น 7 ค่ำเดือนอ้าย เวลากลางวันพวกพราหมณ์เตรียมการต่าง ๆ คือ นำกระดานไปแขวนไว้ที่เสาชิงช้าให้มีลักษณะคล้ายเปล และตระเตรียมของที่จะบูชาเทพเจ้าในตอนกลางคืน เครื่องสังเวยเทพเจ้าที่สำคัญคือ ข้าวเม่าและข้าวตอกปนกัน พร้อมทั้งสิ่งของอื่น ๆ ที่ทำเป็นห่อ เช่น เผือกมัน แตงกวา อ้อย มะพร้าว คือ เครื่องมั่งสวัสดีนั่นเอง รวมของเหล่านี้ไว้ในเสื้อที่สานด้วยคล้า โดยผูกหูเสื้อทั้งสองมุมให้สูงขึ้น

เมื่อถึงเวลาตอนกลางคืนก็ทำพิธีอ่านเม่า (เรียกตามชื่อของเครื่องสังเวย) คือ การเปิดประตูสวรรค์ เพื่อเชิญเทพเจ้าให้เสด็จลงมาสู่เมืองมนุษย์ โดยพราหมณ์ 12 คนนั่งเป็นวงกลม โดยมีหัวหน้าพราหมณ์นั่งอยู่ทางทิศทักษิณ แล้วหันหน้าไปทางทิศอุดรต่อหน้าพระอิศวร เริ่มพิธีหัวหน้าพราหมณ์นำสายสร้อยที่ทำด้วยลูกประคำ 108 มาทำบrikกรรม จุดประทีปที่มีคันฉ่องแกว่งไปมา พราหมณ์สองคนเป่าสังข์ หนึ่งคนแกว่งบัณเฑาะว์ ช่วงนี้ใช้เวลาประมาณ 20 นาที เสร็จแล้ว

พราหมณ์สองคนถูกขึ้นร้ายพระเวท สุดท้ายของพระเวทที่ร้ายแต่ละครั้ง ก็มีการเป่าสังข์และแกว่งบัณเฑาะว์ด้วย

ต่อจากนั้นหัวหน้าพราหมณ์ใช้พานทองเหลืองมีลักษณะคล้ายกลีบบัวดวงข้าวเม่า และใส่ของอื่น ๆ จนเต็ม ยื่นให้พราหมณ์แต่ละคนเพื่อให้ยกอุตุป (การยกอุตุป คือ การยกพานขึ้นเสมอหน้าผาก) แล้วร้ายพระเวทบวงสรวงพระอิศวร ตัวอย่างเช่น “ อาวันนะกะ สุวันนะคัน วิจจรัม...” ซึ่งการร้ายพระเวทตอนนี้ของพราหมณ์ในนครศรีธรรมราชเหมือนกันกับพราหมณ์ที่โบสถ์พราหมณ์ในกรุงเทพมหานคร จึงคิดว่าจะมาจากแหล่งเดียวกัน (สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 63)

การร้ายพระเวทตอนนี้เป็นการขอเครื่องสังเวทต่อพระอิศวร พราหมณ์ผู้ใดยกอุตุปแล้วก็เก็บของในพานนั้นไป หัวหน้าพราหมณ์ต้องดวงเครื่องสังเวทดังกล่าวมาแล้วให้แก่พราหมณ์ทุก ๆ คน ส่วนของที่เหลือ ชาวบ้านได้ขอไปหว่านในนาเพื่อให้ข้าวกล้าสมบูรณ์ปราศจากพยาธิต่าง ๆ พิธีกรรมนี้มีเรื่อยไปจนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ

ขึ้น 13 ค่ำช่วงกลางวันทำพิธีธรณีลงดิน โดยการปลุกข้าวลีเหลื่อมหน้าโบสถ์พราหมณ์ประดับด้วยด้นกล้วย และอ้อยอย่างละประมาณ 12 ต้น ทั้งสี่มุม นำไม้ไผ่มาทะลวงปล้องสำหรับใส่มูลโค แล้วนำกระดานที่แกะเป็นเทวรูปสามรูป คือ รูปพระอาทิตย์และพระจันทร์ รูปพระแม่ธรณี รูปพระแม่คงคา เปรียบเป็นเทพเจ้าผู้ลงมาเฝ้าพระอิศวร นำกระดานดังกล่าวนี้ใส่ลงในไม้ไผ่แล้วฝังดินเรียกว่า “ธรณีลงดิน”

ขึ้น 15 ค่ำเป็นวันที่สำคัญ ตอนกลางวันทำพิธีแห่นางกระดานที่ได้แกะสลักเป็นเทวรูปเทพเจ้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นเทพเจ้าแต่ละแผ่นดินในพิธีธรณีลงดิน ประดับด้วยผ้าลายไทย มีใบเงินใบทองร้อยเป็นพวงคล้ายพวงมาลัย เข้าใจว่าพิธีแห่นางกระดานในนครศรีธรรมราชตอนนี้ทำการแทนพิธีการโล้ชิงช้า ผู้แห่นางกระดานเป็นพราหมณ์ทั้งหมด มีประมาณเกือบร้อยคน แต่งกายนุ่งผ้าขาวจีบเป็นถุง เสื้อขาว โปกหัวขาว ผู้ร่วมกระบวนแห่ที่สำคัญ คือ ผู้ตีกลองชนะสี่คน ดิม้องหนึ่งคน รำเชมเขากระทิงแปดคน เป่าสังข์สองคน แกว่งบัณเฑาะว์สองคน ขบวนพวงรำเชมนำหน้าเพื่อรำให้เทวรูปนางกระดานดู ส่วนพวกอื่นก็ตามหลังขบวนแห่งไปยังจวนเจ้าเมือง พวกพราหมณ์ผู้รำเชมก็แสดงวิธีชดน้ำให้เจ้าเมืองดู ผู้ใดรำเก่งและชดน้ำได้เก่งก็จะได้รางวัลเพิ่ม เสร็จแล้วแห่กลับโบสถ์พราหมณ์ ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมนี้ในนครศรีธรรมราช

ตอนกลางคืนทำพิธีแห่พระอิศวร และพระพิฆเนศวร โดยนำได้สำหรับจุดไฟมาตัดเป็นสองท่อน แล้วเสียบไว้ให้พวกเด็ก ๆ ช่วยกันถือ ประดิษฐานรูปพระอิศวรไว้บนเกวียน หรือวอแห่ไปยังจวนเจ้าเมือง ทำพิธีอ่านเม่าที่พลับพลาหน้าจวนเจ้าเมือง ขบวนแห่อย่างอื่นเหมือนคนแห่นางกระดาน แต่ไม่มีพราหมณ์รำเชม

วันแรม 1 ค่ำเดือนอ้าย ตอนกลางคืนเริ่มพิธีแห่พระนารายณ์ แต่มีข้อแม้ว่าถ้าข้าวสุกที่นำมาบวงสรวงหน้าเทวรูปพระนารายณ์เกิดบูดขึ้น แสดงว่าพระองค์ทรงพิโรธ ไม่เสวยเครื่องสังเวย จึงไม่ต้องแห่สำหรับปีนั้น อีกประการหนึ่งขณะที่แห่ไปนั้น ถ้าเห็นคนทะเลาะวิวาทกัน หรือสุนัขกัดกัน ต้องแห่กลับทันที ที่เป็นเช่นนี้กล่าวกันว่าพระนารายณ์มีพระเดชมาก ทรงโมโหร้าย ถ้าข้าวบูดก็ดี คนทะเลาะวิวาทกันก็ดี หรือสุนัขกัดกันก็ดีถือเป็นलगร้าย ขบวนแห่พระนารายณ์นี้แห่ไปยังฐานพระสยม ซึ่งอยู่ห่างไปทางใต้ประมาณ 700 เมตร (ปัจจุบันอยู่ในบริเวณบ้านหินสลัก ถนนศรีธรรมโศกราช อำเภอเมือง)

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของพิธีนี้ในนครศรีธรรมราช เช่น ค่ารางวัล และค่าเบี้ยเลี้ยงอื่น ๆ เป็นของหลวงทั้งหมด หัวหน้าพราหมณ์ได้ค่าตอบแทน 1 บาท พราหมณ์ผู้ประกอบพิธี 12 คนได้คนละ 50 สตางค์ ส่วนพราหมณ์คนอื่น ๆ ได้ลดหลั่นกันไป พิธีนี้ในนครศรีธรรมราชได้ถูกยกเลิกไปในปลายรัชกาลที่หก เพราะเศรษฐกิจตกต่ำ หลังจากนั้นก็ไม่มีการฟื้นฟูขึ้นอีก คงมีอยู่เฉพาะในกรุงเทพมหานครเท่านั้น

จนกระทั่งในปี 2544 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของการอนุรักษ์มรดกไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราช จึงได้ผนวกพิธีแห่งกระดานซึ่งเป็นพิธีต้อนรับเทพเจ้าของพราหมณ์ซึ่งแต่เดิมนั้นจะกระทำกันในช่วงเดือนยี่ มาเป็นพิธีส่วนหนึ่งของงานเทศกาลมหาสงกรานต์เมืองนคร เพื่อให้งานมีความยิ่งใหญ่และน่าสนใจมากขึ้น พร้อมทั้งเพื่อให้ชาวนครศรีธรรมราชได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเมืองนครที่ได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางทางศาสนาทั้งพราหมณ์และพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่ของภาคใต้ (อ้างจากคำสัมภาษณ์ คุณ กิตติกา ลิขิตวสินกุล ผู้อำนวยการสำนักงาน ททท. ภาคใต้ เขตสอง)

พิธีตรียัมพวาย (แห่งกระดาน) ในนครศรีธรรมราช มีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าเข้ามาเกี่ยวข้องกับด้ายมาก คือ พระอิศวร พระนารายณ์ พระพิฆเนศวร พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระธรณี และพระคงคา เป็นต้น มีพิธีอ่านเม่าเชื่อว่าคือ การเปิดประตูสวรรค์ เพื่อเชิญเทพเจ้าต่าง ๆ ให้เสด็จลงมาสู่เมืองมนุษย์โดยพราหมณ์ผู้ทำพิธี และมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ในเรื่องทิศทาง และการใช้สัญลักษณ์แทนในพิธีกรรมลงดิน คือ นำกระดานที่แกะเป็นเทวรูปเปรียบเป็นเทพเจ้าประจำภพต่าง ๆ ที่ลงมาเฝ้าพระอิศวรไปฝังดิน เป็นต้น

2.4 พิธีสงกรานต์

คำว่า “สงกรานต์” มาจากภาษาสันสกฤตว่า สักรานต แปลว่าย้ายหรือเคลื่อนที่ หมายถึง การโคจรย้ายราศีของดวงอาทิตย์ จากราศีหนึ่งไปยังอีกราศีหนึ่ง ช่วงที่ดวงอาทิตย์โคจรเข้าสู่ราศีเมษ เรียกว่า มหาสงกรานต์แปลว่าเคลื่อนใหญ่ เป็นการเปลี่ยนนักษัตรประจำปีปัจจุบันถือตามสุริยคติเป็น วันที่ 13 – 14 – 15 เมษายนของทุกปี

พสกนิกรทางภาคใต้ของประเทศไทยเคยถือเอาวันนี้เป็นวันขึ้นปีใหม่ เมื่อถึงวันนี้ ประชาชนจะซื้อเครื่องประดับใหม่ ๆ ใส่ประกวดประชันกัน นอกจากนี้วันนี้ยังเป็นวันแสดงความ สมบูรณ์ด้านเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมด้วย สัตว์ต่าง ๆ เช่น วัว ควาย จะได้รับการประดับประดาสิ่ง ต่าง ๆ และว่างเว้นจากการใช้งานชั่วระยะหนึ่ง (William Monier, 1981 : 429)

พิธีกรรมนี้ได้สืบทอดมาถึงประเทศไทย อาจจะมาทางลังกาหรือเข้าสู่ทางภาคใต้ของ ประเทศไทยโดยตรงก็ได้ ดังกล่าวมาแล้วว่าพราหมณ์เมืองไทยมาจากทางภาคใต้ของประเทศไทย เป็นส่วนมาก (ปรีชา นุ่นสุข, 2527 : 34)

พิธีสงกรานต์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชต่างจากพิธีในจังหวัดอื่น คือถือเอาวันที่ 13 เมษายนของทุกปีว่าเป็นวันมหาสงกรานต์ ขวานนครศรีธรรมราชเรียกว่า “วันเจ้าเมืองเก่า” คือ เป็นวันที่เทวดาประจำเมือง หรือเทวดาประจำนักษัตรได้โยกย้ายไป วันที่ 14 เมษายน ขวานนครศรีธรรมราช เรียกว่า “วันว่าง” คือ วันที่ว่างเทวดาเป็นช่วงที่ผลัดเปลี่ยนเทวดาประจำนักษัตร วันที่ 15 เมษายน อัน เป็นวันเถลิงศก ขวานนครศรีธรรมราชเรียกว่า “วันเจ้าเมืองใหม่” หรือ “วันต้อนรับเจ้าเมืองใหม่” คือ เป็นวันที่เทวดาประจำนักษัตรใหม่เข้าประจำที่

วันที่ 13 เมษายน ถือว่าเป็นวันมหาสงกรานต์ ขวานนครศรีธรรมราชเรียกว่า “วันเจ้าเมืองเก่า” เชื่อกันว่าเมื่อถึงวันนี้ เทวดาผู้ทำหน้าที่รักษาเขตบ้านเมืองและไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน จำเป็นต้อง ละทิ้งบ้านเมืองที่ตนคุ้มครองรักษาอยู่ เพราะต้องกลับไปชุมนุมโดยพร้อมเพรียงกับบนสวรรค์ จึงได้ เรียกว่า วันเจ้าเมืองเก่า หรือ วันส่งเจ้าเมืองเก่า ในวันนี้ชาวนครจึงพร้อมใจกันทำความสะอาด เหนสถานบ้านช่อง เครื่องใช้ไม้สอย เครื่องประดับ เครื่องแต่งกาย และทำความสะอาดร่างกาย หากรู้ ว่าเป็นปีที่ผ่านมาตนมีความเดือดเนื้อร้อนใจ มีทุกข์โศกโรคภัยอยู่เสมอมาก็มักจะทำพิธีสะเดาะ เเคราะห์ บางครั้งเรียกว่า ลอยเคราะห์ หรือ ลอยแพ (วิเชียร ณ นครและคณะ, 2521 : 189)

การลอยเคราะห์กระทำกันอย่างง่าย ๆ คือ ทำกระทงบนหยวกกล้วย ใส่ข้าวกับขนม นม เนย หมาก พลุ ปักธงเล็ก ๆ รอบ ๆ ประดับเศษสตางค์ ดัดผม ดัดเล็บ ของผู้ที่ต้องการลอยเคราะห์ใส่ ลงไปในกระทง แล้ววางให้ลอยไปตามกระแสน้ำ บางคนก็ฝากเคราะห์ไปกับสัตว์ เช่น เฒ่า นก นู ปลา โดยการนำมาประแป้ง สรรพน้ำหอม แล้วปล่อยไปด้วยการอธิษฐานว่า ขอให้ข้าพเจ้าต่างชนิด

ไปกับกระแสน้ำด้วย กล่าวกันว่าพิธีปล่อยนกปล่อยปลาสมัยสุโขทัย ก็ได้ไปจากนครศรีธรรมราช (สารนครศรีธรรมราช, 2513 : 88) และเพื่อขอให้เจ้าเมืองเทศาซึ่งถูกย้ายไปประจำเมืองใหม่แล้วต่างก็รำลึกกันและกันจากแดนสวรรค์ อันเป็นที่ชุมนุมกันในวันที่ 13 และ 14 เมษายน เสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ เพื่อไปประจำรักษาเมืองที่ตนได้ย้ายไป เป็นอันว่าทุกเมืองก็จะได้เทศาองค์ใหม่ไปดูแลรักษาตลอดปีใหม่ ส่วนทางราชการก็จะเชิญพระพุทธสิหิงค์ แทนไปรอบเมือง เสร็จแล้วก็นำไปประดิษฐานไว้ที่สนามหน้าเมืองเพื่อให้ประชาชนสักการบูชา

วันที่ 14 เมษายน ถือว่าเป็น “วันว่าง” หรือ “วันเนา” หมายถึง วันที่พระอาทิตย์โคจรอยู่ระหว่างสองราศีคือ มীন และ เมษ วันเนาเป็นวันถัดมาจากวันมหาสงกรานต์ และหน้าวันเถลิงศกจุลศักราช ประชาชนจะหยุดประกอบกิจการต่าง ๆ วัว ควาย ม้า ก็จะได้รับการปล่อยให้พักผ่อนเต็มที่ บางคนมีความคิดถึงว่าเครื่องประกอบอาชีพ เช่น ครก สาก เครื่องตำข้าว ก็ควรได้รับการพักผ่อนด้วย พวกเขาจึงนำเครื่องมือเหล่านี้มาแช่น้ำเพื่อให้พักผ่อนอย่างเต็มที่

วันที่ 15 เมษายน ถือว่าเป็น “วันเข้าเมืองใหม่” หรือ “วันต้อนรับเจ้าเมืองใหม่” มักจะมีพิธีอาบน้ำให้ผู้สูงอายุ พิธีนี้อาจจะทำกันในระหว่างหมู่บ้านมิตร หรือจัดกันภายในหมู่บ้าน โดยการทำเป็นเบญจา มีลักษณะคล้ายศาลาชั่วคราว มีมุมห้ามุม คล้ายกับหอระฆัง มีเฉลียงรอบ ๆ เพื่อให้ผู้มีอายุนั่งรวมกัน แล้วทำพิธีรดน้ำขอโหสิกรรม ในพิธีอาจจะพราหมณ์เชิญเทศา เพื่อให้มาคุ้มครองป้องกันภัยทุกอย่าง

พิธีสงกรานต์ในนครศรีธรรมราช มีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า คือ เชื่อว่าเทพเจ้าประจำนักษัตร (เจ้าเมือง) มีการโยกย้ายสับเปลี่ยนกันทุก ๆ ปีในช่วงพิธีมหาสงกรานต์ และมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ในเรื่องการสะเดาะเคราะห์คือ ในช่วงวันที่เทพเจ้าประจำนักษัตรได้เคลื่อนไปให้พาเคราะห์ร้าย โชคร้ายจากไปด้วย และเพื่ออ้อนวอนต่อเทพเจ้านักษัตรใหม่ให้รักษาดูแล

จากที่กล่าวมาแล้วพอจะเห็นได้ว่าพิธีสงกรานต์ของเมืองนครเป็นพิธีที่พิเศษแตกต่างจากท้องถิ่นในภูมิภาคส่วนอื่น ๆ ของประเทศไทย เป็นพิธีที่เป็นแบบฉบับเฉพาะของชาวนคร และแบบแผนของพิธีนี้ก็สืบทอดกันมาตามลำดับ โดยมีได้ขาดสาย ซึ่งเชื่อได้ว่าพิธีสงกรานต์ตามแบบฉบับของชาวนครนี้จะเป็นสมบัติของชาวนครที่มอบให้ลูกหลานสืบทอดกันไปไม่มีวันสูญหาย

2.5 พิธีงานเดือนสิบ

วิเชียร ณ นคร (2521 : 199) กล่าวว่า เมื่อเอ่ยถึง “งานเดือนสิบ” ใคร ๆ ก็นึกถึงเมืองนคร ทั้งนี้ก็เพราะว่างานเดือนสิบเป็นงานสารทประจำปีที่เป็นสัญลักษณ์ของเมืองนคร ชาวนครส่วนมากมีความผูกพัน มีใจจดจ่ออยู่กับพิธีงานเดือนสิบ ทั้งคนหนุ่ม คนแก่และเด็ก ถือได้ว่าพิธีสารทเดือนสิบ

เมืองนคร เป็นพิธีสำคัญควบคู่มากับเมืองนคร จนกล่าวได้ว่าพิธีงานเดือนสิบเป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมคู่บ้านคู่เมืองนคร

พิธีงานเดือนสิบสันนิษฐานว่าเป็นพิธีกรรมที่รับมาจากอินเดียเหมือนกับพิธีกรรมอื่น ๆ ที่ชาวนครรับมา กล่าวคือ ในศาสนาพราหมณ์มีพิธีกรรมอยู่อย่างหนึ่งเรียกว่า “เปตพลี” เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อทำบุญอุทิศแก่ผู้ตาย เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่ออนุพการี

เริ่มพิธีนี้ถือตามจันทรคติ คือ วันแรม 1 ค่ำเดือนสิบ และวันแรม 15 ค่ำเดือนสิบ ประมาณเดือนกันยายนตามสุริยคติ เมื่อถึงวันนี้แล้วโดยทั่วไปคนไทยทุกภาคต่างก็ถือกันว่า เป็นวันทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย แต่เนื่องจากในเมืองนครศรีธรรมราชถือว่า วันนี้เป็นวันสำคัญยิ่งผู้ที่อยู่ถิ่นไกลจะต้องหาโอกาสกลับบ้านในวันนี้ให้ได้ เพื่อทำบุญให้แก่บรรพบุรุษ

พิธีนี้เกิดจากความเชื่อเรื่องวิญญาณและเรื่องกรรมในศาสนาพราหมณ์ประกอบกันคือ ความเชื่อที่ว่าบุคคลเมื่อตายไปแล้ววิญญาณจะขึ้นไปบนสวรรค์หรือลงนรก ขึ้นอยู่กับผลกรรมที่กระทำไว้ขณะที่มีชีวิตอยู่ วิญญาณของพวกที่ลงนรกโดยเฉพาะพวกบาปมากคือ เปตพลี จะได้รับการปล่อยตัวจากพญายมขึ้นจากนรกได้ด้วยบุญกุศลที่ญาติมิตรและผู้ใจบุญทั้งหลายได้อุทิศไปให้ เพื่อขึ้นมาพบญาติพี่น้องและลูกหลานของตนในเมืองมนุษย์ เชื่อกันว่าพวกเปตพลีเหล่านี้จะขึ้นมาในแรม 1 ค่ำเดือนสิบ และให้กลับลงไปอยู่ในนรกดังเดิมในวันแรม 15 ค่ำเดือนสิบ

ดังนั้นในโอกาสที่ญาติพี่น้องที่ตกนรกได้ขึ้นมาเยี่ยมเยียนนี้เอง ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่พยายามจะหาอาหารต่าง ๆ ไปทำบุญที่วัดต่าง ๆ เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับไปที่ขึ้นมาจากนรก ทั้งนี้เพราะกลัวว่าญาติมิตรของตนที่ขึ้นมาจากนรกจะอดอยากหิวโหย จึงได้ทำบุญในวันแรกที่ล่วงลับขึ้นมาจากนรก คือวันแรม 1 ค่ำเดือนสิบ ซึ่งชาวนครบางท้องถิ่นเรียกวันนี้ว่า “วันห่มรับเล็ก” คำว่า “ห่มรับ” เป็นภาษาถิ่นปักษ์ใต้ มาจากคำว่า “สัรับ” แปลว่า เครื่องห่มวด ชุด วง ภาชนะที่ใส่กับข้าว คาวหวาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 796) เป็นการยกห่มรับที่จัดอาหารคาวหวานขนมเดือนสิบต่าง ๆ เรียบร้อยแล้วไปทำบุญอุทิศส่วนกุศลที่วัด อาจเป็นวัดใกล้บ้าน หรืออาจเป็นวัดที่บรรพบุรุษของตนนิยม เช่น วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารก็เป็นวัดซึ่งเป็นศูนย์รวมของชาวเมืองนครศรีธรรมราช นิยมยกห่มรับไปทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพชน ครั้นถึงกำหนดวันที่ผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่านั้นจะต้องกลับลงไปอยู่ในนรกตามเดิมคือ วันแรม 15 ค่ำเดือนสิบ จะมีการตั้งเปรต จัดพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลเป็นการส่งผู้ล่วงลับไปแล้วอีกครั้งหนึ่ง ชาวนครบางท้องถิ่นเรียกวันนี้ว่า “วันห่มรับใหญ่”

การทำบุญวันสารทเดือนสิบของชาวนครทั่วไปมีการเตรียมสิ่งต่าง ๆ ทำขนมและอาหารคาวหวานต่าง ๆ ที่ใช้จัดห่มรับ หัวใจของห่มรับ คือ ขนมถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของการทำบุญสารทเดือนสิบของชาวเมืองนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะ ขนมลาเป็นแพพรพรรณเครื่องนุ่งห่ม (เป็นเส้นเล็ก ๆ นัยว่าพวกเปรตมีปากเรียวเล็กจึงต้องกินขนมแบบนี้) ขนมพองเป็นแพรใช้ล่องข้าม

ห้วงมหรณพ ขนมห้ำสำหรับใช้เล่นสบบ้าในตอนรับสงกรานต์ ขนมดีชาเป็นเบี้ยสำหรับใช้สอย ขนมกง (ไข่ปลา) เป็นเครื่องประดับ ขนมกลอยมัน(ขนมรงนก) เป็นฟูกหมอน เป็นต้น (ดิเรก พรต ตะเสน, 2519 : 23)

จุดที่น่าสนใจคือ “การตั้งเปรต” หมายถึง การจัดสถานที่ที่อยู่ใกล้กับสถานที่ประกอบพิธีโดยใช้เสาสูงและไม่ดินเดียว เช่น ดันหมาก โดยจัดให้ลิ้นบนเสาก็ทำเป็นที่ให้วางขนมต่าง ๆ ได้ ประชาชนจะนำอาหารขนมเดือนสิบต่างชนิดไปใส่ไว้ เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรตผู้ไม่มีญาติ หรืออุทิศให้แก่บุคคลที่ญาติไม่ได้ทำบุญอุทิศไปให้

หลังจากการทำบุญอุทิศส่วนกุศล ก็มีการกรวดน้ำอุทิศแก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ด้วย และพิธีนี้มักจะตรงกับพิธีทางศาสนาพราหมณ์ซึ่งเรียกว่า “ศราทธ” (Shraddha) ซึ่งอาจจะกระทำเป็นประจำวัน ประจำเดือน ประจำปีก็ได้ ด้วยว่าผู้ตายก็เหมือนกับมนุษย์ทั่วไป เมื่อรับประทานอาหารแล้วก็ต้องย่อย และต้องการใหม่อีก แต่พวกพราหมณ์ในอินเดียมักใช้ก้อนข้าวซึ่งเรียกว่า ปินดะ (Pinda) เป็นเครื่องสังเวยโดยทั่วกัน มีผู้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างญาติกับผู้ตาย คือ พราหมณ์ผู้เป็นปุโรหิต (สมักร นูราวาส, 2516 : 256)

เมื่อเสร็จพิธีต่าง ๆ แล้ว จากนั้นผู้คนทั้งเฒ่าแก่ หนุ่มสาว และเด็ก ต่างก็เฮโลกันเข้าไปแย่งขนมที่ตั้งเปรตกันอย่างอุตลุด เพราะมีความเชื่อว่าการกินอาหารและขนมที่ใช้ในพิธีบูชาหรือเซ่นไหว้บรรพชนเสร็จแล้วนั้นจะได้กุศลแรง เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวอย่างยิ่ง ลักษณะการแย่งกันไปเอาอาหารหรือขนมที่เป็นเครื่องบูชาหรือเครื่องตั้งเปรตในตอนนี้เรียกว่า “การชิงเปรต”

ปัจจุบันพิธีสารทเดือนสิบของเมืองนครศรีธรรมราชได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งพิธีการและรูปแบบบ้าง เช่น เรียกวันแรม 13 ค่ำเดือนสิบว่า “วันอ้าย” ไปเตรียมหาซื้อของสำหรับพิธีสารท ในวันแรม 14 ค่ำเดือนสิบ มีการจัดขบวนแห่หมรับกันอย่างสวยงาม และกระทำกันอย่างเอิกเกริกและสนุกสนาน ทางราชการก็ถือโอกาสนี้จัดงานรื่นเริงประจำปี ซึ่งถือกันว่าเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช และภาคใต้ สถานที่จัดงานมุ่งในที่ชุมนุมชน พร้อมกันนี้มีการสาธิตพิธีการที่เกี่ยวกับการทำบุญในวันนี้ จึงเห็นได้ว่าพิธีทางศาสนาดั้งเดิม ได้กลายเป็นพิธีเพื่อความรู้ต่อสังคมเพื่อความสนุกสนานไปในที่สุด

พิธีงานเดือนสิบของนครศรีธรรมราช สะท้อนให้เห็นชัดเจนถึงความมีอยู่ การยึดถือของคนในสังคมว่า ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ และความเชื่อเกี่ยวกับกรรมมีอยู่จริง เห็นได้จากจัดเตรียมหมรับจัดใส่ข้าวของเครื่องใช้ อาหารคาวหวาน ขนมหุ่นสิบรูปแบบต่าง ๆ ตามความเชื่อเพื่อไปเช่น สรรพวงวิญญาณบรรพบุรุษ รวมทั้งวิญญาณที่ไร้ญาติด้วย เช่น ในการตั้งเปรต การชิงเปรต

3. พิธีกรรมมงคลอื่น ๆ

พิธีกรรมมงคลอื่น ๆ ในที่นี้ หมายถึง พิธีกรรมบางอย่างที่เราสามารถกระทำในช่วงชีวิตได้ เช่น พิธีสะเดาะเคราะห์ พิธีตั้งศาลพระภูมิ พิธีกรรมบางอย่างเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ เช่น พิธีทำขวัญเรือ พิธีทำขวัญข้าว พิธีกรรมบางอย่างมุ่งให้เกิดฤทธิจากการประกอบพิธีโดยตรง เช่น พิธีมหาร่ำเล็ก พิธีทางไสยศาสตร์ เป็นต้น ในการทำพิธีเหล่านี้เราไม่สามารถกำหนดเวลาแน่นอนได้

ตามที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ในสังคม ความจริงถ้ามองในระบบของวัฒนธรรม พิธีกรรมทุกอย่างมีกฎเกณฑ์ทางสังคมแฝงอยู่ ไม่ว่าพิธีเกี่ยวกับชีวิต สังคม เศรษฐกิจ หรือพิธีทางไสยศาสตร์ ในพิธีกรรมเหล่านี้มีกระบวนการที่คล้ายคลึงกัน มีหลักเกณฑ์ที่ถูกกำหนดไว้ก่อนซึ่งถ่ายทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งผู้ประกอบพิธีเอง และประชาชนทั่วไปต้องปฏิบัติตาม

พิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์อื่น ๆ ในนครศรีธรรมราชที่จะกล่าวไว้ในตอนนี้เป็นพิธีกรรมบางอย่างที่เราสามารถกระทำในช่วงชีวิตได้ มุ่งให้เกิดฤทธิจากการประกอบพิธีโดยตรงมีจำนวนสี่พิธีกรรม ได้แก่ พิธีขุมนมเทวดา พิธีมหาร่ำเล็ก พิธีสะเดาะเคราะห์ และพิธีทางไสยศาสตร์ ดังนี้

3.1 พิธีขุมนมเทวดา

พิธีขุมนมเทวดาเป็นพิธีกรรมเบื้องต้นที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในเกือบทุกพิธีกรรมในนครศรีธรรมราช เริ่มต้นพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีต้องกล่าวอัญเชิญเทพเจ้าทั่วไปมาในพิธี เรียกว่า “ขุมนมเทวดา” เช่น กล่าวอัญเชิญเทพเจ้าประจำทิศทั้งแปด เทพเจ้านพเคราะห์ต่าง ๆ เป็นต้น เพราะเชื่อว่าในธรรมชาติมีเทพเจ้าต่าง ๆ ประจำอยู่ ดังเช่น พิธีทำขวัญเด็ก พิธีสวดภาณยักษ์เพื่อไล่แม่แมด พิธีสงกรานต์ เป็นต้น นอกจากนี้เทพเจ้าองค์อื่น ๆ จะได้รับการกล่าวเชิญเป็นพิเศษในเฉพาะพิธีกรรมบางพิธี เช่น ในความเชื่อเรื่องการขอแผ่นดินเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ต้อง อ้อนวอน พญาพาลีหรือพระวิศวกรรมก่อน เป็นต้น นอกจากพิธีขุมนมเทวดาแล้วยังต้องมีการกล่าวบทพรรณนาคุณหรือสรรเสริญคุณของครูอาจารย์และบิดามารดา เพื่อขออนุญาตประกอบพิธีกรรม และขอความคุ้มครองควบคู่กันไปด้วย เช่น ในพิธีตั้งศาลพระภูมิ ขึ้นบ้านใหม่ วางศิลาฤกษ์ ยกเสาเอก เป็นต้น

เห็นได้ว่าพิธีขุมนมเทวดามีอยู่มากมายในเกือบทุกพิธีกรรม ดังนั้นพิธีขุมนมเทวดาในนครศรีธรรมราชในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะบัตรพลีประจำเทวดาต่าง ๆ ได้แก่ บทนมัสการ บทว่าด้วยกำเนิดแผ่นดิน บทขออนุญาต และบทเชิญเทวดา เช่น บทเชิญพญาพาลี เป็นต้น เพื่อให้เห็นภาพและความสำคัญของการกล่าวเชิญเทวดาต่าง ๆ เป็นสังเขปดังนี้

บทนมัสการ

“มือข้าทั้งสิบนิ้ว สอดหว่างคิ้วต่างเทียบทอง จักบูชาทั้งสอง
ต่างประทับชวาลา ขอดวยผู้เป็นเจ้า ปิ่นปกเกล้าโลกลา
ไหว้เทพเจ้า ผู้เป็นครูได้สั่งสอน เทพาและมนุษย์
ย่อมโปรดสัตว์ทั่วดินดอน ธรรมอันบวร อีกผู้ทรงศีล
คุณแก้วสามประการ เป็นประธานทั่วธรณิน ชาวบ้านทุกฐานถิ่น
ในพื้นที่แผ่นพสุธา ข้าไหว้คุณครูสอน ให้รู้ก่อนทุกสิ่งมา
ไหว้คุณพระบิดา ทั้งมารดาและตายาย คุณพี่มากอนันต์
คุณเผ่าพันธุ์มากเหลือหลาย วันนี้ศรีแสงพราย อันตัวข้าจะทำการ
เจ้าเรือนท่านไปหา ตัวข้ามาถึงสถาน ให้ข้าช่วยทำการ
จะปลูกเรือนสวดเคหา ว่าไว้ให้เชิญภูมิ กรุงพาลีท้าวนาคา
ตามพระราชบัญญัตินา ท่านแนะไว้มาแต่บรรพ บูชาทั้งแปดทิศ...”
(อ้างจากคำสัมภาษณ์ พราหมณ์พรหม เทวรัตน์ บ้านทวดทอง ต.โพธิ์ทอง อ.เมือง
จ.นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2522 ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 95)

บทว่าด้วยกำเนิดแผ่นดิน

บทนี้จะกล่าวถึงว่าเดิมทีเดียวนั้นผู้เป็นเจ้าของแผ่นดินคือ พญาพาลี แต่ครั้งหนึ่งพระ
นารายณ์ทรงขอแผ่นดินสามอย่างก้าวจากพญาพาลี ปรากฏว่าพญาพาลียินดีถวายพระนารายณ์ ทรง
อย่างก้าวไปได้สองก้าวครึ่งเท่านั้นก็ครอบจักรวาลทั้งหมด พญาพาลีเห็นเห็นแล้วตกใจมาก จึงทูลขอ
พรให้หยุดอยู่เพียงนั้น และขอว่ามนุษย์จะทำการสิ่งใดก็ขอให้บอกตนก่อน พระนารายณ์ทรงอนุญาต
ตามประสงค์ ด้วยเหตุฉะนั้นเมื่อมนุษย์จะทำการสิ่งใดที่เกี่ยวกับแผ่นดิน ต้องเช่นสรวงพญาพาลีก่อน
เช่น

“แรกเริ่มเดิมปฐม บอกให้สมโอวาโท เดิมเหตุพระภูมิโม
กรุงพาลีทั้งสองนาย เป็นเจ้าแก่แผ่นดิน ทั่วปฐพินสิ้นทั้งหลาย
วันหนึ่งศรีแสงพราย จึงสมเด็จ พระยินศรี ขอให้สักสามอย่าง
แก่พระภูมิกรุงพาลี ยกถวายพระชินศรี เธออย่างยาท้าว บาทา
ได้แค่สองอย่างครึ่ง ออกไปถึงนอกจักรวาล กรุงพาลีพระภูมา
ถอยออกไป นอกเขตจักรวาล ยกหัตถ์นมัสการ ได้โปรดปราน
แต่เพียงนั้น จึงพระหยุดโดยพลัน ว่า ท่านอยู่เพียงนี้หนา
อย่าได้ล่วงเข้าไป ในแคว้นแคว้นมนุสสา โดยสัจจวาจา

ท่านอย่าได้ล่วงเข้าไป ฟังตรัสให้ชัดเจน

ในทรงแน่นอนยิ่งคือไฟ จะหาหินกลใด โดยไม่อยู่ในหมุ่น...

(อ้างจากคำสัมภาษณ์ พราหมณ์พรหม เทวรัตน์ บ้านทวดทอง ต. โพธิ์ทอง

อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช พ.ศ.2522 ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 96)

บทขออนุญาต

บทนี้กล่าวถึง เทพดาทุกแห่งหน ให้มาช่วยป้องกันภัย ให้ช่วยอวยพรชัย และเป็น
บทอ้อนวอนขอแผ่นดินเพื่อทำการบางอย่าง เช่น

“สิบนิ้วข้าไหว้ เทวาท่านให้ ท้าวทราศรี พระอินทร์พระพรหม
ยมยักษ์จักรี หัสนันไกรศรี พระอิศวรนาเรนทร์ พระอุมาภควดี
พระเสื้อเมืองเรืองศรี ลำเลิศเจดณาย จันทราอาทิตย์ พระภูมิพระพาย
เทวดาทั้งหลาย อันอยู่ชั้นบนจตุคามรามเทพ เวสสุวรรณเจ้าตน
ท้าววิรุพหก วิรุปักธสาถล กุเวรนาขสถาผล ธรณูเบื่องสวรรค์
พระฝักศาสนา แก่ท้าวเทวา ไว้เป็นเทียงธรรม ตูผิดและชอบ
ประกอบทุกอัน เทวาทุกชั้น จงได้เมตตา ทุกท่านจงใจ ตัวข้าขอชัย
ให้สวัสดิ์สดตา อย่าได้โกรธขี้ง้อ ถือโทษโกรธา ขอที่จะนั้ง
ที่ตั้งเบญจา แก่พระภูมา เทวดาทั้งหลาย”

(อ้างจากคำสัมภาษณ์ พราหมณ์พรหม เทวรัตน์ บ้านทวดทอง ต.โพธิ์ทอง

อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2522 ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 96)

บทเชิญเทวดา

เป็นบทเชิญเทวดาตามลักษณะบัตรพลี หมายถึง ว่าเมื่อพราหมณ์จะเชิญเทวดาองค์
ใดก็จุดเทียนที่บัตรพลีประจำเทวดาองค์นั้น แล้วกล่าวเชิญ ดังตัวอย่าง บทเชิญพญาพาลี

บทเชิญพญาพาลี

“ขกกรประนม หัตถ์บังคม เจ้ากรุงพาลี อยู่ขอบจักรวาล
ท้าวครอบครองที่ บันเทิงเรืองศรี ฤทธิเกรียงไกร ทรงกระบองทอง
ยกมือขึ้นป้อง ดูทั่วภพไทร ดูชวามนุษย์ ทุกถิ่นอาศัย ทำการสิ่งใด
ท้าวคูทุกทิศ ไม่เห็นบัตรพลี เจ้ากรุงพาลี เสร้าสร้อยน้อยจิต
ยิ่งโกรธโกรธา คลาเพลิงพิช ดังความทูลจรีด คัดจักบีทา
ทว่าผู้ใด บูชาเต็มใจ ชื่นชมพรรษา ให้ศีลให้พร ร้องหว่าคาถา

หายความโกรธา ราบรื่นชื่นใจ บัดนี้มีการ นึกถึงภูบาล ผู้เรืองฤทธิ์ไกร
 เชิญท่านเสด็จมา อย่าช้าจงไว เนื้อควายเปิดไถ่ แกล้มกับสุรา
 ของหวานของมัน มีถั่ววนทุกพันธุ์ ขนมนั่งถั่ว มัสมางห่อหมก
 อีกทั้งกุ้งปลา ขอเชิญท่านมารับเครื่องสังเว
 อากัจฉา อากัจฉา ปรินิพพาน จ มหากรุงพาลี โย อากาสัตถา
 จ เทวตา มหิทธิกา เตปิ ตุมเห อนุรักขันตุ อโรคเยน สุเชน
 จะ สุปพยัญชนสัมป็นนัง ปรินิพพาน จ มหาอากาศเทวตา”
 (อ้างจากคำสัมภาษณ์ พราหมณ์พราหม เทวรัตน์ บ้านทวดทอง ต.โพธิ์ทอง
 อ.เมือง จ.นครศรีฯ พ.ศ. 2522 ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 97)

สำหรับเครื่องเซ่นสรวงบูชาในพิธีชุมนุมเทวดา ถ้ามีการเซ่นสรวงก็มีเครื่องสังเว
 ที่เหมือนกันคือ ข้าว แกง กุ้ง ไข่ ปลาหมึกหมีหาง ไข่เป็ดหรือไข่ไก่ ข้าวเหนียวแดง ข้าวเหนียวขาว ขน
 มดัดแดง ขนมัดขาว เผือกมัน ผลไม้ต่าง ๆ หัวชนิด รวมความมาให้จัดอาหารถวายหวานอย่างละ 12
 ชุด เรียกว่า “อาหารสิบสอง” (สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 94) ถ้าจะมีพิเศษออกไปก็ตามลักษณะพิธี
 เช่น พิธีไหว้หรือ ตั้งศาลพระภูมิ มีเครื่องประกอบพิธีที่สำคัญ คือ หัวหมูหนึ่งหัว เป็ดหนึ่งตัว รูป
 เทียน หมากลู เหล้า มะพร้าวอ่อน ถั่วฝักยาว ข้าวตอก ถั่ว และบัตรพลี ตามแต่ว่าจะบูชาเทพยดา
 องค์ใด

เมื่อกล่าวเชิญเทวดาครบทุกองค์ตามที่ปรารถนาในการประกอบพิธีนั้น ๆ แล้ว
 พราหมณ์ผู้ประกอบพิธีก็สวดบทอวยพรเจ้าภาพให้อยู่เย็นเป็นสุข และเชิญเทวดาให้เสด็จกลับสถาน
 ที่อยู่ของตนตามอริยาศัย เป็นอันเสร็จพิธี เห็นได้ว่าพิธีชุมนุมเทวดายืนยันความผูกพันกับความเชื่อ
 เกี่ยวกับเทพเจ้าต่าง ๆ ทางศาสนาพราหมณ์ในระดับที่สูงมาก

3.2 พิธีสะเดาะเคราะห์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “เคราะห์” หมายถึง โชค
 คราวดี คราวร้าย โดยมากใช้ในทางร้าย เช่น ฟ้าดเคราะห์ หรือ คำเรียกเฉพาะดาวเกี้ยวดวงว่า ดาวนพ
 เคราะห์คือ อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัส ราหู ศุกร์ เสาร์ เกตุ ซึ่งตามโหราศาสตร์ถือว่าสามารถยึด
 โชคของตนได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 252)

คนทั่วไปเชื่อว่าเคราะห์เป็นอำนาจภายนอกที่สามารถกำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละ
 ช่วงได้ วัตถุประสงค์ของพิธีกรรมนี้จึงเพื่อป้องกันเคราะห์ไม่ให้มาเป็นโทษต่อมนุษย์ ให้เคราะห์ร้าย

กลายเป็นคิ ให้อำนาจของเคราะห์ร้ายเบาบางลงจนกระทั่งหมดไปในที่สุด เช่น เชื่อว่าเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย ก็ถือว่าเป็นเคราะห์ ดวงชะตาตก ต้องทำพิธีสะเดาะเคราะห์ มีการบูชาเทพเจ้าที่เชื่อว่าให้โทษแก่ผู้ป่วย โดยตั้งโรงพิธี มีเครื่องบวงสรวงสังเวยตามแบบแผนที่พราหมณ์ผู้ทำพิธีกำหนด แล้วพราหมณ์จะกล่าวคำสวดอัญเชิญเทพเจ้ามารับเครื่องบวงสรวงในพิธี

เครื่องประกอบพิธีมีดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู แต่ละอย่างตามกำลังของพระเคราะห์ นอกจากนี้ก็มีข้าวสาร แป้งดิบ ใบมะกรูด เทียนชัยหนึ่งเล่ม ชันน้ำมันตร์ บัตรพลี ตามจำนวนกำลังของพระเคราะห์ ในหนังสือบุคขาวเรื่อง “บูชาพระเคราะห์” ได้ระบุถึงเทพเจ้าที่ทำให้เกิดเจ็บไข้ได้ป่วยในลักษณะต่าง ๆ ไว้มี

- พระอาทิตย์ มีกำลัง 6 คลันดาลให้เกิดโรกภัยต่าง ๆ
- พระจันทร์ มีกำลัง 15 คลันดาลให้เจ็บหน้าอก เจ็บท้อง อาเจียน ร้อนใน
- พระอังคาร มีกำลัง 8 บันดาลให้มือเย็น เท้าเย็น เจ็บปวดไปทั่วร่างกาย
- พระพฤหัสบดี มีกำลัง 19 บันดาลให้เกิดโรคหอบไอ
- พระราหู มีกำลัง 12 คลันดาลให้ร่างกายของคนเจ็บเมื่อย ปวดหน้าปวดหลัง
- พระศุกร์ มีกำลัง 21 บันดาลให้เกิดเป็นฝีห้วย ฝีไร ฝีเน่า ทำให้เจ็บไข้ต่าง ๆ
- พระเสาร์ มีกำลัง 10 บันดาลคนให้เป็นญาติต่าง ๆ เทียวหลอกหลอนให้คนกลัว

ขั้นตอนแรกต้องทำบัตรพลีเท่าจำนวนพระเคราะห์ พราหมณ์ผู้เคร่งครัดในพิธีจะทำบัตรพลีมีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น พระอาทิตย์มีลักษณะเป็นวงกลม พระจันทร์มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า แต่ส่วนใหญ่แล้วใช้เหมือนกัน ในบัตรพลีก็ใส่ดอกไม้ หมากพลู วางบัตรพลีลงบนภาชนะอื่น เช่น ถาดหรือแผงขนาดใหญ่ ดัดเล็บ ชายเสื้อ ชายผ้าหนึ่ง ชายผ้าห่ม ของผู้ป่วยใส่ลงไปในข้าวสาร เติรมห่อน้ำมันตร์โดยใส่ใบมะกรูด จุดธูปสามดอก จุดเทียนชัยแล้ววางไว้ข้างหน้าพราหมณ์ ถัดออกไปก็เป็นถาดบัตรพลีและผู้ป่วย

เริ่มพิธีพราหมณ์จะทำน้ำมันตร์ สวดบทขับผีต่าง ๆ เช่น ผีบ้าน ผีไร่ เป็นต้น เมื่อเสกน้ำมันตร์เสร็จแล้วก็เริ่มพิธีสะเดาะเคราะห์ โดยกล่าวคำรำลึกถึงผู้อนุญาตให้ทำพิธีว่า

“โอม พระอิศวรนายณ์ผู้เป็นเจ้า เธอจึงมีเทวโองการ
บัญชาใช้ให้กู สะเดาะพระเคราะห์ร้ายของนรชนคนทั้งหลาย
ทั้งหญิงและชาย อยู่ในภูมิโลกนี้ ต้องพระเคราะห์ปี ต้องพระเคราะห์เดือน
เคลื่อนต้องพระเคราะห์วัน พลันต้องพระเคราะห์ยาม เวลา นาที่
ทั้งพระเคราะห์ร้ายไม่ดี ที่ในพระเคราะห์ฉัตรสามชั้น ทั้งพระเคราะห์

โยกที่นั่นนั้นเป็นแปดทิศฯ นับตั้งแต่พระอาทิตย์ มาถึงพระศุกร์เป็นที่สุด
 กุจะสะเคาะเคราะห์ขุน พระเคราะห์หมอน ให้หลุดออกจากกายมนุษย์ในเดี๋ยวนี”
 (อ้างจากคำสัมภาษณ์พราหมณ์ปิ่น เสนากัสปี บ้านพระพรหม ค.ไชยมนตรี
 อ. เมือง นครศรีฯ ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 103)

ต่อไปใช้สายมงคลโยงจากหมอน้ำมนตร์ไปยังผู้ป่วย ไปจรดที่ถาดบัตรพลี เริ่มบท
 พรหมนาคุณพระเคราะห์ทั้งเก้า ดังนี้

บทพรหมนาคุณพระเคราะห์ทั้งเก้า

“วันนี้วันดีเล่า ขอเชิญท่านท้าวทั้งเก้าพระองค์ เนาไว้ในราศรี ฤทธิยังง
 ช่วยคำบำรุง อย่าให้มีอันตราย พระเคราะห์ปีพระเคราะห์เดือน ชุนมม
 คลาดเคลื่อน ตัวข้าขอถวาย ให้อายุยืน หนึ่งร้อยปีกลาย ราชูตัวร้าย
 อย่าได้ปีทา ข้าขอบวงสรวง เทวาทั้งปวง ในดวงชะตา ตั้งแต่อาทิตย์
 ถัดไปจันทราจนถึงเสาร์รา มาเป็นตราจุ จงได้เอ็นดู คุ่มโทษโปรดปราน

.....

ข้าไหว้พระอาทิตย์ ท่านผู้มีฤทธิ์ อยู่ทิศอีสาน รักษามนุษย์ ได้ 6 ปีนาน
 ข้าขอบวงสรวง สะเกล้าเกษม ถัดนั้นมาแล้ว ไหว้พระจันทร์เจ้า อยู่ทิศบูรพา
 รักษามนุษย์ 15 ปีมา ขอพระกรุณา อย่าได้มีภัย อากเนย์นั้นเล่า
 พระอังคาร เจ้าฤทธาเกรียงไกร รักษามนุษย์ได้ 8 ปีไป
 ขออย่ามีภัย จังโหรอย่ามี ขอมปกป้องกัน พระเคราะห์ร้ายทั้งนั้น อย่ามาราวี
 พระเคราะห์ปี พระเคราะห์เดือน เคลื่อนตามนาที ลัคนาราศี
 พระเคราะห์น้อย พระเคราะห์ใหญ่ ทักษิณนั้นเล่า พระผู้ผ่านเกล้า
 พระพุธวิสัย รักษามนุษย์ ได้ 17 ปี ขออย่ามีภัย จังโหรอย่ามี
 ถัดนั้นพระเสาร์ ท่านผู้สูงเนา อยู่ทิศหรดี รักษามนุษย์ได้ 10 ขวบปี
 พระเคราะห์ร้ายราวี จงระงับดับหาย ปิจฉิมถัดมา พระหัสเทวฤทธิ
 มารักษามนุษย์ 19 ปี ขอจงให้หาย พระเคราะห์ร้ายนานา...”
 (อ้างจากคำสัมภาษณ์ พราหมณ์ปิ่น เสนากัสปี บ้านพระพรหม ค.ไชยมนตรี
 อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 103)

ต่อไปสวดบทที่พราหมณ์ได้กำหนดไว้ ตามกำลังพระเคราะห์ต่าง ๆ เช่น วันพฤหัสบดี
 ต้องสวดบทโมรปริตร หรือเรียกง่าย ๆ ว่าปูเรนตัมโพ 19 จบ เมื่อจบแต่ละครั้งก็จุดเทียนไขเล่มหนึ่ง

เมื่อสวดบทตามกำลังพระเคราะห์จบแล้ว ต่อไปก็เสกบทขับพระเคราะห์ โดยเอาข้าวสารลูบตัวคนไข้ พलगรายมนตร์ไปพलग ลูบตั้งแต่หัวจรดเท้าแล้วทิ้งข้าวสารทับรูปตุ๊กตาเป็นการเสีกรูปต่างตัวเรียกว่า “วาดเคราะห์” ดังนี้

“พระเคราะห์หุ่น พระเคราะห์หมอน พระเคราะห์คอกเชิงตะกอน
ถอดถอนด้วยไว หิ้งห้วยทิ้งหนอง ทิ้งคลองน้ำไหล
พาพระเคราะห์ร้ายไป ไปทางแรกมา พระเคราะห์นุรพ์ไม่สู้นุรพ์”
(แล้วออกชื่อ ไปตามพระเคราะห์ทั้งเก้าทิศ)
(อ้างจากคำสัมภาษณ์พราหมณ์ปิ่น เสนากัสป์ บ้านพระพร่ง ค. ไชยมนตรี
อ.เมือง จ. นครศรีธรรมราช ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 104)

ช่วงสุดท้ายผู้ทำพิธีอาจจะสาธยายมนตร์บางบทเป็นภาษาบาลี เช่น บทว่าด้วยการขับโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ แล้วจึงนำน้ำมันนวดที่ตัวของผู้ป่วยแก้กรรม โดยเสกคาถาพร้อมกันไปด้วยแล้ว ดักน้ำมันนวดให้ผู้ป่วยกิน เป็นอันเสร็จพิธี

บทรดน้ำ

“รดน้ำแต่ละที เฑชะบารมี พระผู้ฤาสาช พระเคราะห์โทษอย่ามาใกล้กาย
ท่านรักษาทิศ ของจงป้อนปิด โภภัยทั้งหลาย ความเจ็บความไข้ ของกำมะจัดไกล
รดถึงสองที เฑชะบารมี สร้างสมภายใน โรคาอาพาธ พยาธิใด ๆ กำจัด
ออกไป จากร่างกาย รดถึงสามทีด้วยบารมี ตามช่วยรักษา

.....

รดถึงเก้าที เฑชะบารมี พระภูมิ พระพาย ผิขผู้กล้า ผิไม้ทั้งหลาย
ผลาญแพ้ยหายไป เฑชะพระคงคา รดลงเป็นยา ภายนอกภายใน
ระงับเสียอาวรณ์ร้อนใจ อุบาทว์จิ้งโหร ให้หายทุกประการ ฯ”
(อ้างจากคำสัมภาษณ์พราหมณ์ปิ่น เสนากัสป์ บ้านพระพร่ง ค. ไชยมนตรี
อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 105)

พิธีสะเดาะเคราะห์ในนครศรีธรรมราชสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าเพราะในพิธีนี้มีการกล่าวถึง เทพเจ้านพเคราะห์ คือ อาทิตย จันทร อังคาร พุธ พฤหัส ราหู ศุกร เสาร์ เกตุ เชื่อว่าสามารถกำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละช่วงได้ เช่น เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย ดวงชะตาตก เป็นต้น และมีพิธีการวาดเคราะห์เป็นการใช้สื่อสัญลักษณ์ในพิธี คือ การเอาข้าวสารลูบตัวคนไข้พलगรายเวทมนตร์ไปพलग ลูบตั้งแต่หัวจรดเท้าแล้วทิ้งข้าวสารทับรูปตุ๊กตาเป็นการเสีกรูปต่างตัว

3.3 พิธีมหาารำเล็ก

ตามความเชื่อของประชาชนทั่วไปในสถานที่ทุกหนทุกแห่งมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้รักษาอยู่ เมื่อจะปลูกบ้านหรือทำกิจกรรมอะไร ต้องขออนุญาตก่อน ถ้าหากว่าไม่ขออนุญาตก็จะประสบภัยพิบัติต่าง ๆ แต่ถ้าทำให้ถูกพิธิแล้ว สิ่งร้ายก็จะกลายเป็นดีได้ อีกประการหนึ่ง บุคคล สัตว์ พืช สิ่งของต่าง ๆ มีอำนาจร้ายอยู่ภายในที่ต้องกำจัดออกไป หรืออำนาจร้ายที่ถูกผู้อื่น สัตว์อื่นหรือสิ่งอื่นทำให้มีขึ้น มหาารำเล็กเป็นวิธีเสกน้ำมันนตร์ชาวบ้านเรียกว่า “มนตร์น้ำ” เพื่อประพรมบุคคล เช่น ผู้ที่จะแต่งงาน สัตว์เลี้ยง บริเวณบ้านที่อยู่อาศัย สถานที่ที่จะปลูกบ้าน โดยมีจุดมุ่งหมายสามประการคือ

1. ขออนุญาตต่อผู้เป็นเจ้าของสถานที่ที่ต่าง ๆ
2. ป้องกันภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นแก่คนและสัตว์ที่จะเข้าไปอยู่อาศัยในสถานที่ที่ต่าง ๆ
3. ถอดถอนอำนาจร้ายต่าง ๆ เสนียดจัญไร คุณไสยที่มีอยู่เดิมและถูกคนทำขึ้นโดยการใช้อำนาจที่เหนือกว่าทำลาย หรือบอกเลิกเสียอย่างสิ้นเชิง

เริ่มพิธี โดยบทชุมนุมเทวดารำลึกถึงคุณบิดมารดาแล้วจึงนมัสการพระอิศวรและพระนารายณ์ผู้สร้างโลก พร้อมทั้งเทพเจ้ารอง ๆ ลงมา เช่น พระพิณเนศวร พระอินทร์ พระยม พระกาฬ เป็นต้น พิธีมหาารำเล็กในนครศรีธรรมราชในที่นี้จะขอกล่าวถึง ในบทนมัสการและบอกอาเพศต่าง ๆ บทมหาารำเล็ก บทภาวนาให้เกิดพลัง ดังนี้

บทนมัสการและบอกอาเพศต่าง ๆ

“นโม นมัสการ พระอิศวรนารายณ์ ช่อเป็นเจ้าท้าวเสด็จมา
ตั้งฟ้าและตั้งดิน ทั้งสมุทรสายสินธุ์อันอุดม ข้าจะไหว้พระอินทร์
พระพรหม พระยม พระกาฬ พระจัตุโลกบาลทั้งหมดเอก
พระพุทธรูปเนก พระพุทธรูปนาย ข้าจะทำการจิ้งไรร้ายทั้งหลาย
อย่าให้มาพาลต้อง ภูจะดีเชือกคล้องกองสกุณฆ์ภูจะทำดั่งมนตร์
ชื่อว่าไว้ ภูจะผลาญดิน ไฉนมีผี ตั้งพิธีการ ตั้งโขนทวารบานประตุ
ขุดคูและขุดบ่อ ขุดท่อนากถาง ขุดบางขุดสระ แกะรูปพระสลักหนัง
ฝังผีพรายและตายโหง ทั้งต่อโลงและ โกศผา ทำบรรณศาลาฉนวน
อย่ามีภัย สีสุกไม้ไผ่ปลายไปตะวันตก แหม่มมุดตอก หนูกลูกบนเรือน
เรียกเพื่อนต่าง ๆ เสาเรือนคกมัน ไฉนนางเรียง ที่ก้าวที่เหลียง

ที่ตระพังน้ำไหล ผีตอแต่นจับ ทำร้ายทำรัง ไม้หักไม้พัง ทับที่ทับแดน
ตะกวดเหี้ยแล่น แล่นขึ้นบนเรือน สัตว์เถื่อนเข้าบ้าน ฟักทองขึ้นร้าน
กลายเป็นนาคา ข้าวสารแตกตา งอกขึ้นเป็นใบ สิ่งสัตว์ขึ้นไขในฟูก
ในหมอน วัวควายสีหลัก เขาหักเขาคลอน หลวนคอกออกข้างประตู

.....
ครูกูซื้อพระกัจจายเถร ทำวเสด็จเหาะไปยังสรมโนตค
มหานทีนี้แล้ว ช่อจึงเอาน้ำสัมฤทธิ์ในขวดแก้ว
มายื่นแก่กูหมอเฒ่าฤาษาย ให้กูรดหัววัวและหัวควาย หัวช้าง
หัวม้า รดหัวคนบ้า ชุกเขาเขงานอน คนต้องอธิกรณ์และซื้อคา
รดทั้งมูลผลาและปริงปรางรดนางแขนงผัว เร่งหาผัวเป็นยาก
รดหมากพลู รดทั้งขึ้นบนเรือน รดที่คนขวัญเป็นเถื่อนขึ้นกลางบ่า
รดเขี้ยวรดอันสลาย ครุให้กูเอาดินมาต่อคัน เอาปลายมาต่อปลาย
คันฝากไว้กับพระพาย ปลายฝากไว้กับนางธรรณี
โอม สิทธิ พระพุทธรูป พระเคราะห์ร้ายกำมะจัดออกไป
โอม สิทธิ พระธัมมัส พระเคราะห์ร้าย กำมะจัดออกไป
โอม สิทธิ พระสังฆัส พระเคราะห์ร้ายกำมะจัดออกไป
เสยยติทั้ง หุโล หุโล สวหายฯ”

(อ้างจากคำสัมภาษณ์ พรหมณ์ปลอด อาการส บ้านนาพระ ต.นาสาร อ.เมือง
จ.นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2522 ในสุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 107)

บทมหาเล็ก

“ข้าหนอขอเชิญ ขุนพรานผ่านภพ หลักดินถิ่นฐาน เลิกพงคงดาน
ขุนพรานเป็นใหญ่ พวกรานเสนา วันนีมีการ ข้าขอเชิญท่าน
เสด็จมานั่งหน้า ขอเชิญท่านมา นั่งหน้าโดยตรง หลักแดนฝั่งลง
กูจะร้องจะถอน เขาพระสุเมรุ มาถัดนั้นเล่า เขาอิสินธร เลิกหลักเลิกแดน
เลิกพงคงดอน เลิกดวงจันทร์ เลิกชั้นพรหมมา เลิกฟ้าเลิกดิน เลิกเขาคีรีน
เลิกห้วยเหวผา เลิกผิภูตพราย กูจะเลิกผิชิน ผิหลบหลิกกิน ผีจะกล้ำผิไม้
เลิกผิปีศาจ สรพผิทั้งหลาย ผิไม้ทันใช้ ผิคนทอดแขนง เลิกผิน้ำมัน
ผิผดผิแซง หมูกวันปากแห้ว สรพผิทุกแห่ง เร่งถอยออกมา
เลิกผิไม้ยอม เหน็ดเหนียวพุ่มพอม ดิน มือเง้งขา ไม้เคียนหลุมพอ

เร่งถอยออกมา เร็วไวไปหา เร่งพากันจร ภูจะเลิกผีหลก...”

(อ้างจากคำสัมภาษณ์พราหมณ์ปลอด อาการส บ้านนาพระ ต.นาสาร อ.เมือง

จ.นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2522 ในสุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 107)

บทภาวนาให้เกิดพลัง

“ศิริโร เม พุทธเทวัญจะ ลลาเต ธฤทชัยเย น นรายน กัญเอาจ
ยาวเทวดา สัพพกัมมา ประสิทธิเม สติทิจิจัง สติทิกเรยยะ
สัพพกัมมา ประสิทธิ เม พุทธังกันตัง ชัมมังกันตัง สังฆังกันตัง
โอม ศรี ศรี พระฤทธิทั้ง 18 องค์ ร่อจะมาชบ พระมนตร์นี้ไว้ให้แก่
ปราบฝูงผีทั้งหลาย ภูจะไล่ด้วย น มิง ไม่ย่อท้อ ตัว โม เข้าไล่ ตัว พุ
เข้ากัน สนั่นห้วนไหว ตัว ธ นี่ไชรี เบิกทางมารดา ตัว ทา นี่ไชรี
ยิกให้ลูไป ตามทางมิงมา ตัว ย ยินยัน แข็งขันเงินตรา ตัว สัพพลทธิ
ศีคักนักหนา ตัว ท่อ นี่นา ชักนำสุไป ตัว ทม นี่เล่า เจ็บปวดครวคร่ำ
สุทนไม่ไหว อ นี่หรือ คือพระมาตุไกร ตัว อา ศีคัก ชักพาสุไป
ตัว อี ยิกไล่ให้ผีเข้าไฟ ตัว อี พาไป ส่งทางมารดา ตัว อี ร้องควาค
ฝูงผีวินาศ ล้มตายคาชคา ตัว อือ ห้ามไว้มิให้เข้ามา ตัว อุ มีพิษฤทธิแรง
แข็งกล้า ตัว อุ ยิกไล่ผีแรงไกลคลา ตัว ฤ ตัว ฤ คือมงคลตรา ล้อมรอบ
เคหาบุคคัลทั้งหลาย ภู ภู นี่เล่า คือองค์พระเจ้า ท่านกล่าวเรียกหา
องค์พระนารายณ์ ตัว เอ คนใช้ ให้ยิกไล่ดี ตัว แอ ป้องกัน
สรรพพันโทษภัย อย่ามี สรรพทุกข์ สรรพโศก สรรพโรค ให้หลีกหนี
โอ आय ทั้งนี้ ฤทธิแรงแข็งขัน อักขราอักขระทั้งนี้ คือสรพระขัน
โอ เอา เสมอกัน อำ อะ คลาไคล น ประสิทธิ เม
โอม นโม พระพุทธรัส กัมมะจัดออกไป
โอม นโม พระพุทธรัส กัมมะจัดออกไป
โอม นโม พระพุทธรัส กัมมะจัดออกไป”

(อ้างจากคำสัมภาษณ์พราหมณ์ปลอด อาการส บ้านนาพระ ต.นาสาร อ.เมือง

จ.นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2522 ในสุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 108)

พิธีมหารำลึกในนครศรีธรรมราชเกิดจากความเชื่อว่าเป็นทุก ๆ ที่มีเทพเจ้าต่าง ๆ ประจำ
อยู่ จะกระทำการใดต้องขออนุญาตก่อนเสมอ และมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ในพิธี คือ *มนตร์น้ำ*

3.4 พิธีทางไสยศาสตร์

ราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 828) ให้ความหมายของคำว่า “ไสย” หมายถึง ลัทธิอันว่าด้วยเวทมนตร์คาถา ซึ่งได้นับถือมาจากศาสนาพราหมณ์ และ เสรี พงศ์พิส (2537 : 97) กล่าวว่า ไสยศาสตร์ คือ วิชาและวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับ “การใช้” (manipulation) อำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ เพื่อประโยชน์และโทษของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิธีการเครื่องมือและเป้าหมายเฉพาะหน้าที่ชัดเจน ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาแต่โบราณ สุวิทย์ ทองศรีเกตุ (2524 : 33) กล่าวว่า “ไสยศาสตร์” หมายถึง ตำราพิธีทางไสยศาสตร์ แตกต่างจากพิธีอื่น ๆ ในแง่ที่ว่าพิธีทางไสยศาสตร์โดยตรงนั้นมีลักษณะพิเศษ คือ ต้องมีวัตถุ หรือสิ่งของอันใดอันหนึ่งเป็นสื่อกลาง สิ่งของอันนี้เป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจในทางต่าง ๆ พลังอำนาจนี้อาจจะเกิดได้โดยการเสก หรือร่ายเวทมนตร์เข้าไปในวัตถุหรือสิ่งของอันนั้น หรือจารึกเวทมนตร์ลงไป วัตถุหรือสิ่งของที่ได้ปลุกเสกเรียบร้อยแล้ว เรียกโดยรวม ๆ ว่า “เครื่องรางของขลัง”

พิธีทางไสยศาสตร์ต่าง ๆ เชื่อในสิ่งศักดิ์เหนือธรรมชาติความเชื่ออยู่เหนือประสบการณ์โดยตรง มีระบบสัญลักษณ์ มีพิธีกรรมและผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้ประกอบพิธีกรรมคือ ตัวแทนของสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นตัวแทนที่ถูกกำหนดไว้ โดยทั่วไปแล้วไม่อาจประกอบพิธีกรรมแทนกันได้ เพราะพิธีกรรมมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น เพื่อให้บุคคลหายจากโรค เพื่อทำร้ายศัตรู เพื่อขอฝน เป็นต้น ขั้นตอนของพิธี มักมีการดำเนินการเชิงรูปธรรม เช่น การลงยันต์ การปลุกเสก การนำรากไม้มาใส่ในหม้อน้อย ฯลฯ (อมรา พงศาพิชญ์, 2534 : 42)

หากจะกล่าวไว้ในนครศรีธรรมราช พิธีทางไสยศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวนครก็เห็นจะไม่ผิด เพราะตั้งแต่เกิดจนตายพิธีทางไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่โดยตลอด เช่น “เมื่อเจ็บท้องคลอด หมอก็เสกคาถาเป่ากระหม่อมทำน้ำมันดัดสะเดาะให้คลอดง่าย หมอบางคนเรียกความเจ็บของแม่ไปให้เจ็บที่หน้าแข้งของตัว เพื่อให้แม่คลอดได้สบาย ตอนฝังรก เด็กขึ้นเปล โกงผมไฟ ทำขวัญ อะไรต่ออะไรเรื่อยไปจนบวช แต่งงาน สร้างบ้านใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ ตอนตาย แต่งศพ ตราสัง ทำโลงศพ เอาศพออกจากเรือน ทำประตูปา ทำบันไดผี นำศพขึ้นเผา สวดบ้านวงหรีดฯ ก็ล้วนแทรกไสยศาสตร์อยู่ทั้งสิ้น” (ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2519 : 1)

พิธีทางไสยศาสตร์มีหน้าที่สามประการ (สมศักดิ์ ดันดิวิวัฒน์, 2536 : 160) คือ

1. หน้าที่ในการผลิต หมายถึง เพื่อให้ความต้องการประสบความสำเร็จ
2. หน้าที่ในการคุ้มครอง หมายถึง การใช้อำนาจในการรักษาสิ่งที่ตั้งมเอาไว้
3. หน้าที่ในการทำลาย หมายถึง การใช้พลังอำนาจกำจัดในสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา

พิธีทางไสยศาสตร์ในนครศรีธรรมราชมีมากมายแต่ในที่นี้จะแยกกล่าวถึงพิธีทางไสยศาสตร์ที่สำคัญตามหน้าที่ 3 ประการ คือ ประการแรกหน้าที่ในการผลิต ได้แก่ เมตตามหานิยม เสน่ห์ยาแฝด ประการที่สองหน้าที่ในการคุ้มครอง ได้แก่ อยู่ยงคงกระพันและคลาดแคล้ว และประการที่สามหน้าที่ในการทำลาย ได้แก่ ทำมบ ทำคุณ ยาสั่ง เป็นต้น

ประการที่ 1 หน้าที่ในการผลิต ได้แก่ เมตตามหานิยม เสน่ห์ยาแฝดดังนี้

- เมตตามหานิยม เป็นวิธีการทำให้คนรัก อาจใช้เวทมนตร์ คาถา น้ำมันปลุกเสก จี้ผึ้งสีปากปลุกเสก น้ำมันพรายปลุกเสก จี้ผึ้งสีปากผสมผงปรุงปลุกเสก ลูกกวาดพระ ผ้ายันต์ ตะกรุด พิสมร หมากเสกกินเอง หมากเสกให้ผู้อื่นกิน เสกลูกมะนาว เสกเครื่องนุ่งห่ม แป้งผัดหน้า น้ำมันใส่ผม ดอกไม้ทัดหู สลาหิน กากับหลัก เป็นต้น

ในบรรดาстилปินพื้นบ้าน เช่น นางตะลุง โนรา จะเชื่อถือเรื่องเมตตามหานิยมกันมาก ก่อนแสดงนิยมนักกล่าวคาถามหานิยมให้คนรักคนหลง ดังคาถาผู้คนว่า

“ผูกจิตผูกใจหทัย	ผูกโพธิไว้ด้วยมนต์	ผูกเล่ห์ผูกกล
ผูกมนต์ทั้งหลาย	มนุษย์มันมาเห็น	หน้ากูแล้วไม่ได้
ให้รักแต่ตัวกู	โอม กลึงมหากลึงกระริงกะเล งั่งง (ปักมีดกดว่า)	
พุทฺธัง ทิพยจักขุโก อะระหังพุทฺโธ โลกะวิทู – รัมมัง - สังฆัง”		
(ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2519 : 2)		

คาถาเมตตามหานิยม คาถานี้ใช้ภาวนา เมื่อเดินทางไปหาผู้ใหญ่

“นะ เมตตารำพึง คุณบิดาอุปถัมภ์ คุณมารดาข้าชู

โม กรุณาคิดถึง คุณบิดาอุปถัมภ์ คุณมารดาข้าชู

พุท มหิตา คุณบิดาอุปถัมภ์ คุณมารดาข้าชู

ธา วาจายินดี คุณบิดาอุปถัมภ์ คุณมารดาข้าชู

ยะ จิตเจ คุณบิดาอุปถัมภ์ คุณมารดาข้าชู”

(สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 110)

- เสน่ห์ยาแฝด เป็นยาที่ทำให้ผู้อื่นกินแล้วหลงรัก ส่วนมากเป็นยาพิษ และผู้หญิงทำให้ผู้ชายกิน เช่น เมียทำให้ผัวกิน ยาเสน่ห์กับยาแฝดต่างกันคือ ยาเสน่ห์จะเอาของนอกกายที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติ ส่วนมากนำเอาของที่มีในตัวของผู้หญิงมาประสมทำเป็นยาแล้วปลุกเสก เช่น “เอา

ปราบบกลางธรณี ลานสกุณีนจอมผา ผมนคนเสียวกรยา เร่งกินมาเร็วจนพลัน ไม้ร้องชองวณา เถาะสะบ้า
ข้ามชลทัศน์ อีกไม้ชะนีอันที่มันร้องในช่องไพร เอามาประสมกัน คำผงพลันอย่าสงสัย เสกด้วยคาถา
ไว แล้วให้กินรักคืนแล”

ส่วนยาแฝด ทำจากของในกาย เช่น “ใจสี่ จี๋ทั้งสิบ รักสอง กุมารทั้งสิบ น้ำอาบตั้งไว้
จนตกตะกอน แล้วเอาตะกอนนั้นมาประยา” คนที่ถูกยาแฝด จะขาดความร่าเริง หน้าตาว่างหงอย
หลงใหลอยู่แต่ผู้ทำเสน่ห์ แก้ได้โดยการอาบน้ำมนต์ กินยาแก้ ทำพิธีเกิดใหม่หรือบวชใหม่ เป็นต้น
(ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2519 : 35)

ประการที่ 2 หน้าที่ในการคุ้มครอง ได้แก่ อยู่ยงคงกระพันและคลาดแคล้ว ยันต์ดังนี้

- อยู่ยงคงกระพันและคลาดแคล้ว อยู่ยงคงกระพัน คือ เนื้อหนัง กระดูก กงทน ดีฟัน
แทงยังไม่เข้า ไม่แตกไม่หัก บางคนไม่บวม ไม่ช้ำ ไม่เจ็บปวดอีกด้วย แต่ที่ดีกว่านั้นคือ คลาดแคล้ว
ไม่ถูกเลย เช่น ถ้ายิงไม่ออก เรียกว่า “มหาอุด” ถ้ายิงออกแล้วไม่ลง คุณมีสิ่งใดมาบังกับ เรียกว่า
“จิ้งจก” เครื่องรางของขลังมีทำให้อยู่ยงคงกระพัน และคลาดแคล้ว มีหลายอย่าง เช่น อาจเกิดจากเวท
มนตร์ คาถา พระเครื่อง เครื่องรางที่ทำขึ้น เช่น ตะกรุด พิสมร ผ้าประเจียด ลายสัก ลูกประคำ หมาก
เสก ขานหมาก เครื่องรางของกายสิทธิ์ที่ทำขึ้นจากคนจากสัตว์หรือพืช เรียกว่า “คด” เกิดจากคน เช่น
ดัดเป็นเหล็ก อาภาศคน (ฟันพิเศษขึ้นกลางเพดาน) ที่เกิดจากสัตว์ เช่น เพชรตาแมว เพชรตราง ฯลฯ
(ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2519 : 2)

ประการที่ 3 หน้าที่ในการทำลาย ได้แก่ ทำมบ ทำคุณ ยาสังดังนี้

- ทำมบ เป็นการกระทำด้วยเวทมนตร์ คาถา ทำให้ผู้อื่นมีอันตราย เสื่อมถอยจากคุณ
งามความดีชื่อเสียง เสื่อมความนิยม ความเจริญและอาจทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย หรือถึงแก่ความตายโดย
ผิดปกติก็ได้ การทำมบมีหลายชนิด เช่น มบรอยเท้า อาจทำที่รอยหรือเอาดินรอยเท้าไปทำที่อื่น มบ
เสื้อผ้า คือ นำเสื้อผ้าที่ใช้อยู่ไปทำมบด้วยการฝังรูป คือ ปั้นรูปสมมติขึ้นด้วยขี้ผึ้งหรือดินป่าช้า ให้มี
รูปลักษณะครบอาการสามสิบสอง เมื่อกระทำพิธีกรรมครบแล้ว นำไปฝังในที่ตนกำหนด เช่น ใต้
บันไดเรือน ทางสามแพร่ง ป่าช้า เป็นต้น และมบกระเบื้องหรือบาตรแตก โดยนำวันเดือนปีเกิดของผู้
ที่ต้องการจะนำมาเขียนลงบนสิ่งนั้น ๆ แล้วลงชื่อเลขยันต์ตามคำรา ต่อจากนั้นนำไปทิ้งหรือฝัง หรือ
นำไปทำประการใดตามวิธี เป็นต้น (ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2519 : 7)

- ทำคุณ การทำคุณคล้ายทำมบ แต่รุนแรงกว่าและเกิดอันตรายแก่ผู้ถูกทำเร็วกว่า
และหนักกว่าทำมบ วิธีการทำคุณนั้นผู้ทำการให้ผู้ถูกทำนั้นเจ็บป่วยหรือตาย โดยมากทำเพื่อแก้
แค้นผู้ที่โกรธเคืองกัน การทำคุณมักจะเสกของไปเข้าห้อง เช่น หนังสือวางแห้ง กระดุกผี หม ถ่านเผาผี

ดินสอดำ ปลาหมอทั้งเป็น และตาปู เป็นต้น ตอนแรกจะทำพิธีปลุกเสกให้ของนั้น ๆ เล็กลงพอที่จะเป่าปล่อยไป หลังจากนั้นสั่งด้วยเวทมนตร์จะให้ไปเข้าท้องใครสักคนก็ส่งไป เป็นต้น (ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2519 : 8)

- ยาสั่ง เป็นยาพิษให้ตาย แต่ไม่เห็นผลทันที จะตายเมื่อกินของที่ห้ามไว้ ซึ่งเป็นของแสดงอย่างแรง การแก้พิษยาสั่ง มีวิธีต่าง ๆ กัน คนที่เชื่อถือทางเวทมนตร์คาถา ก็ว่าคาถาระงับไม่ให้ตายกระทั่ง หัน คือ พอรู้ว่าถูกยาสั่งก็ให้ว่าคาถาว่า “สัณทักสริราวาทฐัง ยมนามัคสะโนยานาธุ อะละวะกัถ สะคุดสะวุทฐัง เวสสุวรรณ นัสสะหักขาวาทฐัง” แล้วกลืนน้ำลาย จากนั้นจึงกินยาแก้ (ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2519 : 12)

นอกจากพิธีทางไสยศาสตร์ต่าง ๆ ในนครศรีธรรมราชที่กล่าวไปแล้วนั้น บางพิธีจะสมบูรณ์ได้ต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ “ยันต์” สุวิทย์ ทองศรีเกตุ (2524 : 110) กล่าวว่า “ยันต์” มีความหมายแยกออกได้เป็นสองประการ คือ

1. หมายถึง แผนภูมิหรือแผนผังซึ่งเชื่อกันว่ามีอำนาจลึกลับแฝงอยู่ ส่วนมากแล้วมักสลักบนแผ่นโลหะ เช่น ตะกั่ว ทองเหลือง หรือวาดลงบนแผ่นผ้า มีรูปร่างลักษณะแตกต่างกันไปเป็นรูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม หรือบางรูปมีถึงเก้าเหลี่ยม หรือมีชื่อเป็นอย่างอื่น เช่น เลื่อยยันต์ เป็นต้น

2. หมายถึง คาถาสำหรับเสกลงไปในวัตถุต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลังทางคงกระพันและแคล้วคลาด หรือทางเมตตามหานิยม ทั้งนี้ก็แล้วแต่จุดประสงค์ของวัตถุเหล่านั้น เครื่องรางของขลังที่มีผู้ใช้กันมาก เช่น พิสมร ลูกอม ลูกประคำ ผ้าประเจียด การทำคุณไสย เป็นต้น

ขบวนการลงยันต์เพื่อทำเครื่องรางของขลังในนครศรีธรรมราชมีหลายขั้นตอน คือ

- เครื่องบูชา ดอกไม้เก้ายดอก หมากเก้ายคำ รูปสามอัน ถ้าเป็นพิธีใหญ่อาจจะเพิ่มหัวหมูสำหรับบายศรี

- สถานที่ ตามปกติใช้สถานที่ที่เป็นมงคล เช่น วัด เป็นต้น แต่อาจจะมีพิธีพิสดารตามตำราเครื่องรางของขลังบางชนิดต้องลงยันต์บนอกผู้หญิงขณะร่วมประเวณี

- ฤกษ์ยามจะทำสิ่งใดก็มีกำหนดเป็นเรื่อง ๆ ไป ถ้าจะเสกของประเภทอยู่ยงคงกระพันต้องใช้วันที่แข็งคือ วันอาทิตย์ และวันอังคาร ถ้าจะเสกของทางเมตตามหานิยมต้องใช้วันที่อ่อน เช่น วันจันทร์ และวันพุธ ขณะที่เขียนยันต์ก็ต้องเสกทุกขั้นตอน ต้องเสกดินสอดำ เหล็กจาร เสกตอนหมวดหัวยันต์ ถ้าทำยันต์ยังไม่เสร็จมีความจำเป็นต้องลุกขึ้น เมื่อมาเสกต่อใหม่ให้ว่าดังนี้ “สนธิ ยันต์ วิกสิ่งคะเร” (จากคำสัมภาษณ์ พล ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช อายุ 81 ปี อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธร เขตแปด ในสุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 110) ยกตัวอย่าง เช่น ยันต์ตรีนิสิงเห

ยันต์ตรีนิสิงเห

คาถา

- ตรีสิงเห - ราชสีห์สาม มะ อะ อุ นามอักขรา เจริญลงหม้ออุทกา
 สรงธาราเป็นมลคล
- สัตตนาเค - นาคมีฤทธิ์นาคทั้งเจ็ดตัว
- ปัญจเพศานุ - พระพิณทั้งห้า
- จตุเทวา - เทพเทวัญทั้งสี่ท่าน คือ ท้าวจตุโลกบาล
- เอกยักษา - ท้าวเวสสุวรรณพระราชา กรสองถือคทา เป็นนายคี่มีฤทธิ์แรง
- ปัญจอินทรา - ท้าวโกสีมีถึงห้า
- นวเทวา - อักขระเก้าประจำ อ สัง วิ ตู โล ปุ ส พุ ภ
- เทวราชา - สองกษัตริย์สุริยวงศ์
- ปัญจพรหมา - พรหมทั้งห้า
- อัฐธอรหันตา - พระชีนาสพแปดองค์
- ฉวัชรราชา - ท้าวพระยาทั้งหก
- ปัญจพุทธ - พระเจ้าห้าองค์

(จากคำสัมภาษณ์พราหมณ์พร้อม ศรีสัมพุทธ บ้านในเมือง ต.ในเมือง อ.เมือง
 นครศรีธรรมราช ใน สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2524 : 111)

คุณสมบัติ - ใช้ป้องกันไฟ ป้องกันฟ้าผ่า ป้องกันโจร สำหรับใส่ได้หม้อยา แขนงติดปลาย

ข้อฟ้า ผู้ไว้ที่เสาเรือน

ข้อห้าม - ถ้ายันต์อยู่กับตัวห้ามนอนกับผู้หญิง ห้ามเดินลอดใต้ราวผ้า ไม้ค้ำกล้วย ไม้ค้ำ

ทุเรียน ห้ามเดินลอดสะพาน

กล่าวได้ว่าในนครศรีธรรมราชพิธีทางไสยศาสตร์เป็นเรื่องของการใช้อำนาจเวทมนตร์คาถาและพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว ให้เกิดประโยชน์เพื่อความเจริญรุ่งเรือง หรือเพื่อป้องกันการรุกรานการถูกทำร้าย และพิธีทางไสยศาสตร์ถึงแม้จะมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อต่าง ๆ แต่ก็นั่นที่พิธีกรรมและมีการพยายามจัดการหรือดำเนินการเพื่อให้ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์บางอย่าง

ความสรุป

พิธีกรรมต่าง ๆ ในนครศรีธรรมราชที่ได้กล่าวมาแล้วบางพิธีกรรมเช่น พิธีฝังรอก พิธีขึ้นเปล พิธีเชิญแม่ชื้อ พิธีทำขวัญเด็ก พิธีตรียัมพวาย เป็นต้น เป็นพิธีกรรมที่มีรูปแบบและเนื้อหาของความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์โดยตรง แต่บางพิธีกรรมเช่น พิธีสวดภาณยักษ์เพื่อไล่แม่แมด พิธีชุมนุมเทวดา พิธีงานศพ พิธีแต่งงานและพิธีสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น เป็นการประยุกต์ประสมประสานระหว่างพิธีพุทธและพิธีพราหมณ์ โดยนัยนี้แสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์บางอย่างสามารถสนองความต้องการ หรือแก้ปัญหาบางอย่างของบุคคลได้ทั้งด้านจิตใจ และสังคมระดับหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ทำให้ศาสนาพราหมณ์ที่ปรากฏออกมาในรูปของความเชื่อและพิธีกรรมมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ชาวานครศรีธรรมราชมาโดยตลอด

จากการศึกษาข้อมูลปรากฏว่าประชาชนในนครศรีธรรมราชได้ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตเพื่อความเจริญรุ่งเรืองและต้องการความคุ้มครองจากอำนาจภายนอกมากกว่าที่จะประกอบพิธีกรรมตามพิธีนิยม ความเชื่อต่ออำนาจภายนอกที่ถือว่าสำคัญมากคือ ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า ความเชื่อเรื่องวิญญาณ หรือ อาตมัน และความเชื่อเรื่องกรรมตามคำสอนของศาสนาพราหมณ์

การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับสังคมเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของประชาชนโดยทั่วไป ทำให้เกิดความสบายใจที่ได้เข้าร่วม บางพิธีแสดงให้เห็นถึงระบบของสังคมทั้งในอดีต และปัจจุบัน เพราะพิธีกรรมเกี่ยวกับสังคมมีความเก่าแก่ มีความศักดิ์สิทธิ์ในพิธี มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวานครศรีธรรมราชมาช้านาน บางพิธีได้ปฏิบัติสืบเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน พิธีกรรมเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นถึง ความเชื่อต่าง ๆ ของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ และได้รับการยอมรับเป็นปทัฏฐานของสังคมที่สืบต่อกันมา

พิธีกรรมมงคลอื่น ๆ ในนครศรีธรรมราช เป็นพิธีกรรมบางอย่างที่เราสามารถกระทำในช่วงชีวิตได้ ซึ่งมุ่งให้เกิดฤทธิจากการประกอบพิธีโดยตรง ในการทำพิธีเหล่านี้ไม่สามารถกำหนดเวลาแน่นอนได้ ต้องมีองค์ประกอบเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับ เทพเจ้า วิญญาณ กรรม และไสยศาสตร์ต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอและเป็นเรื่องที่ประชาชนโดยทั่วไปให้ความสำคัญ

กล่าวได้ว่าพิธีกรรมต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ มีที่มาและเหตุผลเบื้องหลังมาจากความเชื่อต่าง ๆ ทางศาสนาพราหมณ์ แล้วความเชื่อต่าง ๆ นี้มีที่มาและเหตุผลเบื้องหลังมาจากอะไร ? จากจุดนี้แสดงให้เห็นว่าเบื้องหลังความเชื่อต่าง ๆ จะต้องมีนัยสำคัญทางอภิปรัชญาอยู่ว่าอะไรคือ ตัวความจริง ที่เป็นหลักให้เรายึดถือ ปฏิบัติ ที่เป็นหลักให้เรามีความเชื่อต่าง ๆ อันเป็นที่มาของพิธีกรรมต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้น แล้วทำไมความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ จึงมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่
ชาวนครศรีธรรมราชมาโดยตลอด ในการหาคำตอบจึงเป็นที่มาของการวิจัยในปัญหาเชิงอภิปราย
เรื่อง อภิปรายในความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช